

ROMAN

No

17

Autosportlane Julius Johanson enne startimist oma punasel „Buick’il.“

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 17

SISU:

Bernt Lie: Sunniva.
 Emerich v. Gatti: Aigija.
 John B. Hart: Voorus.
 H. v. Schullern: Kaaslased.

 Ed. Vöhrmann: Koer hulub.
 Stephan Georgi: Ussisaar.
 Karl Lütge: Kumma?
 Kuningas Midas.
 Ürgmetsast: Brasiilia valme.
 W. Hehlen: Saatuse teed.
 Tõ ja nalja.

„Romaan'i“

tellimishinnad 1931. a.:

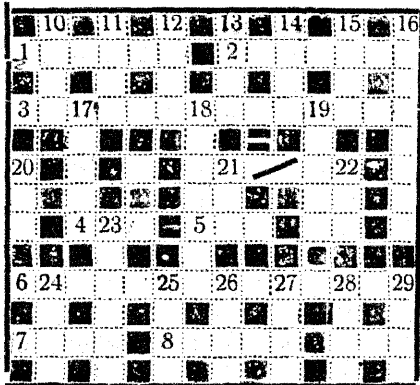
12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 „ (18 „)	6.—
6 „ (12 „)	4.—
3 „ (6 „)	2.—
2 „ (4 „)	1.50
1 „ (2 „)	—80
Üksiknumber	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Müürivahe, 16. Tel. (2)12-53.

Ristsõnade mõistatus nr. 17 (227)

Seadnud Em. Gutmann.

Sõnade tähendus:

Vasemalt paremale:

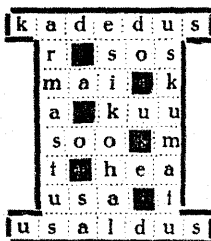
1. Meeldib lugejaile.
2. Arstirohuks tarvitajava taimetu juur.
3. Laevameeste puhkekodu.
4. Kont.
5. Avanss.
6. Kuningate kuninga peakate.
7. Koduloom.
8. Abikaasa.
9. Surma vastand.
10. Vastik.
11. Mäng.
12. Kingitus.
13. Ohverdamisepaik vanadel eeslastel.

Ülalt alla:

14. Näoilme.
15. Meesterõhva nimi.
16. Jumalateenistuse osa.
17. Panipaik toas, majas.
18. Kõrgema seltskonna pruuk.
19. Inglise usulahu liige.
20. Juhe.
21. Mõistus.
22. Fakt.
23. Usundi, usulahu rajaja.
24. Himuline.
25. Kitsi.
26. Meisloom.
27. Kehaosa.
28. Mänguriist.
29. Raha.

Lahendus ilmub Roman Nr. 20 (230).

Lahendus nr. 13 (223)

Romaan

Nr. 17 (227)

September 1931

X. aastakäik.

Sunniva.

Norra kirjaniku **Bernt Lie** romaan.

5

„Jah, ma luban seda, Sunniva! Tule nüüd!“

Ta läks, kuid pööras aga ringi ja hüüdis: „Oled siiski armas maalermeister!“

Ettevaatlikult läks ta majja ja kotta. Kui ta parajasti mantlit selga pani, tuli Petra.

„Armsam, kuhu sa lähed?“

„Tasa, ära ärata tähelepanu! Lähen härra Høghiga koju ja tulen homme hommikul tagasi. Ütle isale, et ta teaks, kus ma olen.“

„Kogu? Høghiga — — —? Kuid, kallim, kuidas see siis välja näeb! See on ju võimatu!“

„Võimatu?“ — Sunniva nõõpis viimase nõõbi väga üleoleva näoga kinni.

„Ei, sinu puhul oleks see tõepoolest võimatu; kuid ilma minuta ta läbi ei saa! Jumalaga nii kauaks!“

Kõrgustik lebas nende ees varjus ja Jan Høgh ja Sunniva läksid kiiresti ses suunas. Sunniva jutustas õhinal Soome naisest, kes oli pastori juures olnud, ja enesest, kui kurb ta kogu päev olevat olnud, sest ta ei olevat mõista suutnud, miks Jan Høgh temaga ei kõnele, talle isegi otsa ei ole vaadanud!

„Ja mõtle ometi, kui rumal ma olen, ma arvasin, et sa minust enam sugugi ei hooli!“

Jan Høgh naeratas äraolevalt ja ei vastanud, kuid vahetevahel võttis ta Sunniva kae ja hoidis seda tükk aega omas peos.

Nad olid jõudnud nõlva viimasele käänakule ja läksid kiiresti lahe poole, mis säras all kaskede vahel.

„Sa oled nii tõsine, maalermeister?“

„Jah, vaata, Sunniva, mu silmad avanesis täna mitme asja suhtes. Tunnistan, et olin halb, et su isale nii inetuid sõnu ütlesin, ja ma palun talt veel andeks. Kuid

teiselt küljelt ütlesin ka palju, mis oli hea ja õige!“

„Ah, kas arvad, et on vaja nende asjade üle politseitulema abiga ja kõikide teistega kõnelda?“

„Ei, kuid ma tahtsin ise kõnelda.“

„Ma ei mõista seda.“

„Ah, sa ei võigi. Kuid, kas näed, ma ei teadnud isegi, kui suur ja tore asi on kunstnik olla, enne kui kõik südamedelt puistasin.“

„Jah, kuid sa ei võinud seda ju öelda, kui sa seda ei teadnud!“

„Nii läheb mul tihti; ma ei mõtle tihti põrmugi järele, vaid kõnelen ainult. Siis tuleb kõik iseenesest; välkkiirelt käib see mul läbi pea, tihti kiiremini kui võin sõnu leida.“

„Kuid kas sa siis iialgi varemalt selle peale ei ole mõtelnud, mis sa täna õhtul ütlesid?“

„Siiski — muidugi! Kuid iialgi varem ei ole ma niiviisi tundnud, et võiksin anda oma elu kunsti eest, ihu ja vere, ja seda peakski tegema, siis alles on kõik korras! — Sunniva, tule, ruttame! Igatsen Fruskjaeret'i järele, igatsen selle järele, et näen jälle oma ilusat pilti ja ta valmis teen! Võiksin avada oma veresoone ja pintslil sooja, punase vere sisse kasta, et leiaksin selle siis pintslilt, et leiaksin iseennast seal, kõik, mis mõtlen ja usun, ah — et veri kõigis värvides ja joontes näha oleks! — Tule, tule, jookseme!“

Metsikus jooksus tormasid nad mäenõlvale alla, käsikäes. Nad jooksid ja naersid ja neil oli võimatu peatuda, enne kui nad langesid jõuetult ja hingetult pingile doktorimaja veranda ees.

Nad istusid ja hoigasid, ilma et oleks kõnelda võinud, kui avanes uksepragu ja

neiu Gundestadi hirmunud hääle hüüdis:

„Taeva pärast, mis on lahti?“

„Tere õhtust, neiu Gundestad, meie oleme siin!“

Neiu Gundestad avas ukse täielikult ja seal seisis väike, kõhn majapidaja sügavas negligees, üõjakis ja tanus ning naeratas piinlikult. Siis viskas ta ukse jälle kiiresti kinni.

„Kuid, armas, hea neiu Gundestad, ma ei vaata teie poole! Kuulge ometi, kas ei võiks me veidi süüa saada? Oleme peaaegu surnuks jooksnud ja tahame veel fjordile sõita ning maalida!“

„Meelsasti, meelsasti, aga siis peate ootama, kuni ma midagi korralikku olen teinud,“ kõlas neiu Gundestadi pehmemaks muutunud hääle. „Ja mitte inimesi hirmule ajada sellise kiirusega keskööl.“

Kohe selle järele tuli ta hommikukuuves ning pahandas ja küsis ning sai vastuse, kuna ta verandal lauda kattis.

„Silmapilk läheb vesi keema, siis teen kohvi!“

„Kohvi! Oh, milline tore neiu Gundestad teie ometi olete kogu maailmas!“ hüüdis Jan Högh ja võttis vana daami ümbert vaimustatult kinni.

„Oh kohvi, kohvi, kohvi!“ Ta laksutas keelt ja tundis oodatavast kangest kohvist juba ette lõbu. „Sellises seltskonnas antakse liig palju maiustusi!“

Auravpalavana ilmus kohvi — ah, selle lõhn oli mõnus! — selle juures neiu Gundestadi maitsvamad võileivad. Nad laskisid neid enestele nii maitsta, et neiu Gundestad arvas, nagu oleksid nad mitu päeva paastunud.

Viimaks oli neil kõht täis ja Jan Högh nõjatas, doktori hea sigar hammaste vahel, mõnutundega tugitoolile.

„Oh, kui ilus on ometi jälle kodus olla!“

Sunniva tõusis äkki.

„Kas läheme nüüd teele?“

„Kannata veel pisut, Sunniva, ja lase meil veel natuke puhata.“

Nii istusid nad ja jutlesid neiu Gundestadiga. Jan Högh vajus mõtetesse. Aga äkki tõusis ta jalule ja viskas sigareti ägedasti käest:

„Tule, Sunniva, läheme nüüd ruttu!“

Ta otsis oma maalimisvahendid kokku ja varsti istusid nad paadis.

„Oh, kui tore, et jälle väljas oleme!“

„Ja—a,“ vastas Jan Högh, kui aga ilm selliseks jääb!“

„Kui kaua olen ma selle üle juba rõõmustanud! Hakkasin juba uskuma, et me ialgi enam üheskoos siia välja ei saa! Ja

nüüd on asi tõesti nii. Kas ei ole sinagi väga rõõmus, maalermeister?“

„Jah, Sunniva!“

Jan istus paadis ja vahtis tõsiselt oma ette. Nad olid lahest lahkunud ja libisesid nüüd juba fjordil.

„Sa ei ole suvel küll ial siin supelnud?“ küsis ta äkki. „Meres, arvan ma?“

„Ei, isa ütleb, et ma seda ei tohi, oma rindade pärast. Kuidas sa sellele tuled?“

„Ah,“ vastas Högh venitades, „mõtlesin, et ma kord, kui veel väike olin, isa seltsis supelmaja poole läksin; sinna oli hulk, hulk maad, ja kui me eemalt vett nägime, kuhu tahtsime minna, siis valdas mind iseäralik õud; see oli peaaegu nagu valu siin rinnal. Mina ei kartnud vett vähematki, vastuoksa, aga see oli iseäralik tunne — nii veele vaadata —“

„Aga ei, maalermeister, sina oled ometi kõige imelikum, mis olen ial näinud! Kuidas tuled sa nüüd sellistele mõtetele?“

„Mul oli, nagu oleksin tundnud nüüd jälle sama tunnet.“

Sunniva hakkas valjusti naerma:

„Aga ega sa nüüd ometi ei taha vette minna?“

„Vette? — Oh, väga täpselt ma seda veel ei tea.“

„Siis kaon mina igatahes ühes paadiga.“

„Oh, võid rahulikult olla,“ katkestas Högh äkki ja naeris. Ta kargas ette poole, et vastu võtta tõuget, kui nad randa vastu pörkasid. Ruttu seadis ta oma raami üles ja pani kõik valmis.

Ta pigistas hambad kokku ja ei tahtnud midagi mõelda — ainult töötada! töötada! Vaadeldes oma pilti, märkas ta, et eilsed mõtted jällegi ta pähe tahtsid pugeda, aga ta maalis ometi edasi ja jutustas Sunnivale, kui rumalasti ta ennast eile üles pidanud. Vaevalt tunni aja pärast pani ta pintslid käest.

„Nüüd peame küll jälle tagasi sõitma. Ma tunnen, et olen väsinud.“

„Nüüd juba?“

„Jah, mul pole õiget tuju.“

„Tuju? Olid ju veel praegu nii —“

„Jah, aga nüüd olen tõesti väsinud.“

Kaunis sõnakehvalt sõudsid nad koju ja kadusid vaikselt tuppale. Äkki, kui Högh Sunnivale juba oli ütelnud head ööd, pööras Högh ja sosistas, nagu haaratud järsust soojast mõttest:

„Ja tänu, tänu sulle, väike Sunniva, tänase öhtu eest!“

„Head ööd!“

Häaletult möödusid öötunnid, mis heledalt ja hiilgavalt kahe värskelt tõrvatud paadi kohal väljas Mandskjaeriti ja Svartnaespynteni juures seisis, ja tuhaude sulinaga mängles vesi mahajäetud Fruskjaereti ümber, kus kinnine maalimisest üksikul kingul kivide peal seisis.

Seekord oli neid vaid kaks; Peter Martin viibis oma naise laibaga Kirkevaagenis, kus õpetaja Kjaer selle pidi maha matma.

Hans Joensen istus kaaludes, kas nüüd varsi ei tule turistidelaev ja kas nüüd aeg ei oleks õngenööri välja tõmmata ning veel pisut oodata.

Jah, seal tõmbas Esajas Ismael oma välja ja Hans Joelsen pidi tegema sama, sest neil päevil, mil Peter Martin naise pärast puudus, jagasid nad oma sissetulekut.

Aga mis see tähendas? Hans Joelson jättis nööri poolikult üles tõmbamata; seal lähenes ju doktori paat üksipäi võõra mehega! Ka Esajas Ismael peatas hämmastudes.

Doktori paat maandus Fruskjaereti juures ja võõra olek näis olevat iseäralik, sest ta istus kastile, pani käed näo ette ja jäi niiviisi tüki aega istuma. Siis tõusis ta ja võttis ridvad. See oli ometi imelik näha! Seal seisis mees ja vehkis kätega õhus, nagu viibiks ta äkki keset kõige hullemat lahingumõllu!

Hans Joelsen laskis aerud vette ja sõitis ettevaatlikult seljatagant Fruskjaereti poole. Lähemale jõudes oli võõras jälle rahulik ja silmitses tahvli oma ees. Äkki tõstis ta laia noa, mis tal käes oli, ja löikas pildi risti ja põigiti puruks, nii et ainult tükid lendasid. Siis viskas ta kõik meresse, pani raami jälle kokku ja sõudis tagasi, nii ruttu, et vesi paadi nina ees vahutas.

Kas sellist asja oli nähtud!

Ka Esajas Ismael oli üle tulnud Fruskjaereti poole.

Pidi tõesti arvama, et mees oli hull!

— — —

Järgmisel hommikul käis Sunniva all elutoas ringi, laulis tasakesi oma ette ja avas kõik aknad, et soe päev saaks sisse tulla, kuna neiu Gundestad söögitoas einelauda kattis.

„Sa jääd õpetajamajja hiljaks,“ hüüdis ta seest, „seal stüakse vara lõunat!“

„Jah, aga mul oleks lusti üldse koju jääda. Seal on seekord kole.“

„Jumal hoidku, laps, mis sa lobised. Peaksid olema tänulik, et sul on luba ja asja sinna minna.“

Neiu Gundestad ilmus lävele ja ähvardas sõrmega.

„Ah, sinu juures, armas, magus tädi Gundel, on ju ometi palju mugavam elada.“

Ta võttis äkki vanapiiga kaela ümbert kinni ning surus ennast tema vastu.

„Oi, oi, lapsuke, oled sina aga äge!“

Neiu Gundestad korraldas oma pitse, kuna Sunniva tema ümber keksles ja naeris.

Sel hetkel tuli Jan Högh tuppa.

„Tere hommikust, härra maalermeister. Kas tead ka, et kell juba üheteistkümnepäeval käib?“

Jan Högh näis olevat väsinud ja tusane.

„Ja mind oled sa ka kinni pidanud, nii et ma õpetajamajja hiljaks jään!“

„Mina tulen sinuga ühes.“

„Ei, kas tõesti? Sa oled kõige parem maalermeister maailmas!“

„Pean minema sinna, et kokku saada su isaga.“

„Ah, sellega pole sul tarvis rutata. Või arvad, et isa sellistest asjadest suurt hoolib?“

„Ei, aga ma pean te nale ütlema jünalaga. Reisin veel täna õhtul.“

„Sa rei—sid? Kuhu?“

„Kuju!“

Sunniva silmitses teda kõige suurema hämmastusega.

„Aga — sa pole; sa pole ju oma pildiga veel valmis. Ah, sa tahad mind ainult tolgata!“

„Ei, ei, Sunniva, ma reisin täna õhtul. Pildiga on asi ükskõik.“

Närviliselt käis ta kõneldes edasi ja tagasi.

„See kõik on jõledus, lollus! Ei oska aru saada, miks ma nii kauaks olen siia jäänud!“

„Aga — eile õhtul —“

„Jah, tõesti, jah! Eile õhtul — eile õhtul! See'p see rumalus ongi. Olen, teab Jumal, nii kaua siin olnud, nii kaua siin lõuendit määrinud, kuni ma ise arvama hakkasin, et kõik see lõbu ja pühalikkus on tõde! Asi on lihtsalt nii: seda pilti seal väljas ei saa maalida. Igatahes ei maksa see seda vaeva, mis olen näinud. Ta pole huvitavgi! Liig vähe värve, liig — liig tühi ja labane oma vormilt — võtku teda pärgel!“

„Aga sina, kes sa alati rääkisid —“

„Rääkisin, jah. Pean valjusti naerma, kui mõtlen, mis ma kõik olen rääkinud! Lollus, muud midagi! Nüüd ei mõista ma enam, mis pühalikkusejant see õieti oli, mis mind hingestas! Aga see tuleb sellest, et teie siin põhjas kõike, ka kõige pisemaid asju, nii pühalikult vaatlete, nagu oleks

see elu ja südametunnistus! Mina võiksin kõige selle üle enese roheliseks ja kollaseks vihastada.“

„Palun, palun, kohvi on valmis!“ teatas neiu Gundestad lävelt.

Jan Högh läks tuppa, aga Sunniva ei tahtnud einet võtta. Ta läks välja verandale, pikkamisi trepist alla, läbi aia, alla kasemetsa, pikkamisi, pikkamisi. — — — Seal tuli keegi mäest üles.

„Isa!“ karjatas ta, jooksis talle vastu, viskas enese ta käte vahele, nii et isa pidi seisma jääma, ja veel enne kui ta sõna suust sai, purskasid ta silmist pisarad, kuna ta isa timbert ikka kõvemini kinni kahmas.

„Mis see tähendab, laps? Oled sa haige? Mis on?“

Vägivaldselt peatas ta pisarad, kuivatas silmad ja kogeles:

„Ei, isa, pole midagi — see on ainult sellepärast, et Jan Högh —“

Doktor kahmas ta käest ägedalt kinni ja küsis väriseva häälega:

„Jan Högh? Mis ta tegi? Mis — mis on temaga? — Vasta, laps!“

Sunniva tõstis kokkudes silmad, lõi nad aga kohe jälle maha ning vastas aralt:

„Tema tahab ära reisida.“

Doktor laskis ta käe lahti.

„Muud midagi?“ ütles ta, ja jätkas siis kohe: „Oli see aga ka põhjus nutta!“

Nad läksid koos ja tükiaegse vaikimise järele jätkas doktor:

„Selle ägeduse pead sa tõesti maha jätma, laps. Kui tihti pean ma seda sulle kordama. Või usud, et see sinu vanusele neile sobib? Ja et sa eile õhtul õpetajamajast plehku panid, ilma minule või teistele midagi ütlemata, see polnud ka midagi muud kui ägedus. Usu, laps, sa oled nüüd suur ja täisealine, sellepärast ei või sa ennast nii näidata, sest sa paned minugi sellega piinlikku seisukorda. Mis peaksin ma siis kõigile neile võõrastele inimestele ütleva sinu vabanduseks? Sest seda võid sa uskuda, see avaldab kummalist muljet —“

Sunniva käis noruspäi tema kõrval ja vaatas isale vahetevahel avasui ja suuril küsivail silmil näkku.

„Ja jah, küll sa tead, mis ma arvan — tunnen sind ju, aga võõrad, kust nad seda teavad. Ja pealegi — selline kadumine ei kõlba!“

Sunniva jäi aeda, kui doktor majja läks.

Jan Högh istus veel lauas, kui doktor äkki peaaegu pilkava naeratusega tema ees seisis:

„Teie tahate ära reisida, härra Högh?“

„Jah — ma — pean minema koju; õieti ei ole mul siin midagi enam teha.“

„Mitte?“

„Oh ei —“ Jan Högh võttis kõige rahulikuma, ülekaiva tooni: „See koht seal väljas ei sobi maalimiseks.“

„Nii. Oleksin juba võinud aimata, et see teile ei sobi.“

„Seda ei või just üelda, aga ta ei sobi üldse.“

„Hm!“

Päev möödus kõigil rõhutatud meeolus. Üleval võõrastetoas pakkis Jan Högh oma asju. Ta katsus laulda, vilistada, et tuju paraneks, aga kõik see ei aidanud; nagu kivikoorem rõhus ta rinda ja ta tundis, et peab alla doktori juure minema ennast eilse õhtu pärast vabandama.

Mis jaoks? — Selles oli ta ju veendunud, et see, mis ta ütelnud, väljaarvatud vähe viisakad sõnad doktori kohta isiklikult — oli suurt mõju avaldanud! Temal oli ka poolselge mälestus sellest, et ta ennast oli väga soodsalt presenteerinud, kuidas ta seal seisis ja kui toredad olid ta sõnad olnud.

Mis ta õieti oli ütelnud — jah, see ei olnud temale eneselegi üsna selge, aga ta nägi kõiki vahtivaid nägusid oma ees! Ja ta teadis, et ta doktorile kord ometi oli oma arvamist ütelnud, nii et see teda enam pikema jututa ei võinud orjastada. Ka kõigile teistele oli see hea, et kord selge mõiste said sellest, et nende jumaldatud doktor sugugi ei olnud nii vigadeta suurus!

Noh, ta võis ennast ju küll vabandada — nii kõige muu kõrval! Ja siis reisis ta kohe selle järele koju!

Ta oli avatud akna juurde seisma jäänud ja vaatas välja. Kaugelt merekaldalt paistis talle silma Sunniva hele katunkleit. Päev oli lämnatav palav ja Sunniva läks pikkamisi edasi, kuni ta ühe heki varju kadus. Högh seisis ja vahtis tarretult sinna, kuhu neiu oli kadunud, nagu valgus, mis kustus.

Sunniva! Kummaline! Kuhu jäi ta küll seal all?

„Katsume ruttu valmis jõuda!“

Ta nõõris oma mantli pleedirihmase ja tõmbas nallid kõvasti kinni. Nii, nüüd oli kõik valmis. Ainult veel Hans Joelsen tellida, kes ta pidi viima lähema auriku peatuskohani. Seda oli hulk maad — vähemalt kaks miili! Aga ta võis ju õhtuni oodata, siis oli ilm vilum.

Ta läks trepist alla. Majas valitses vaikus, ainult kõõgist kajas klõbinat. — Hm,

mida varem, seda parem. Mis paha võis sellest tekkida!

Ta koputas doktori uksele ja astus tuppa. Doktor istus oma kirjutuslaua ees.

„Vabandage, kui eksitan, härra doktor, — ei ma tänan, jään ainult hetkeks — tahtsin teilt vabandust paluda oma eile-õhtuste mõtlemata sõnade eest.“

„Mis? Eile õhtuste?“

„Jah. Vististi mäletate, härra doktor, et ma pisut — pisut ägedaks sain ja mõned sõnad ütlesin, mis mõtlematud olid.“

„Ah, teie arvate oma äkilist loengut noore kunsti üle! Armas taevast, mis te minust siis õieti arvate! Oleme kord ju olnud kõik noored — tean väga hästi, et vein ja kuum veri mõnikord pähe tõusevad! Ei, härra Högh, arvasin, et tunnete mind paremini! Mispärast peaksin teile selle tühja asja pärast olema pahane?“

„Minu sõnad olid igatahes liig vänged.“

„Teie sõnad ei olnud, niipalju kui neid mäletan, mitte sellised, et neid võiks kaaluvaks lugeda, mu armas noor sõber, vähemalt mina ei mõelnud neile.“

„Ma tänan teid, — aga seal olevate võõraste pärast —“

„Ah, seda õnnetust võib kanda, et selle seltskonna ees midagi sonisite kunstist ja sellistest asjadest, — mina ei küsi sellisest lobast midagi.“

Nagu tarretav tunne hoovas Jan Höghist läbi. Mis see doktor õieti mõtles! Mis, mis — —! Nõksatades seisis ta tema ees ja lükkas suust:

„Ma loodan, et te mind valesti ei mõista. Vabandus, millele ma tundsin kohustust, puudutab vaid minu mitte üsna viisakaid sõnu teile isiklikult. Mis ma eile õhtul oma kunstist ütlesin, polnud sonimine, vaid minu tõsine sõna, mida ma alati võin korrata. Kus ja millal soovite!“

Ta kummardas ja läks.

Vihaselt jooksis ta alla merekaldale, seal kohtas ta Hans Joelseni ja tellis temalt kohe paadi. Hans Joelsen vastus, et laev alles homme lõunaajal Udvigeni tuleb, ei aidanud. Ainult ära siit — viibimata!

Nii läks ta jälle majja, pani mõlemad tüdrukud ametisse, laskis oma asjad alla maandumiskohale viia ja seisis siis kohe jälle inestava doktori ees selle toas.

„Elage hästi, härra doktor! Ja palun vastu võtta minu parim tänu teie külalislahkuse eest. Mina — ma ei unusta iial neid päevi.“

Doktor oli tõusnud.

„Aga teie peate ju täna õhtuni ootama. Aurik —“

„Tänan, ei, pean kohe minema. Elage hästi, härra doktor.“

Ta sirutas kätt, aga doktor ei võtnud seda vastu; ta seisis sirgesti, tõsiselt ja silmitses noort meest uurival, mitte just heakskiitval pilgul. Viimaks ütles ta:

„Mul oleks lusti küll midagi ütelda, kui te minu peale pahaseks ei saa.“

Ta pani käe Höghi õlale ja jätkas:

„On olemas ladinakeeli vanasõna: „Suaviter in modo, fortiter in re.“ Ja see tähendab, et isegi kõige vähem ja vähenõudlikum töö on enam väärt kui kõik ägedad sõnad ja kuumad inspiratsioonid. Elage hästi, mu noor sõber. Siin doktorimajas olete teie alati teretunud külaline!“

Nüüd oli doktor see, kes talle kätt pakkus, ja Jan Högh, kes seda kätt vastu ei võtnud,

„Jumalaga!“

Ta kummardas ruttu ja lahkus.

Nüüd neiu Gundestadi juurde! See seisis köögis, kus ta üleskäänatud varrukail beeffteaki kloppis, ja oli üsna kohkunud.

„Ja jah, võis juba arvata, et teile siin üleval elu ei meeldinud, sest siin valitseb vaikus ja üksildus.“

„Ometi, armas hea neiu Gundestad, on mulle siin väga meeldinud. Aga nüüd pean lahkuma, vaadake, teisiti ei lähe. Olge tänatud kõige lahkuse eest, mis mulle näitasite.“

„Ah, seal pole midagi tänada. Kõige pahem on see väiksele Sunnivalle, kes sellest ajast tõesti palju rõõmu tundis.“

„Sunniva? Kus ta viibib?“

„Oh heldene aeg! Vististi tellib ta midagi Serine Krokenilt. Aga lõunaks tulla ta tagasi. Ega te ometi temast ei lahku jumalaga jätmata?“

Jan Högh seisis veidi ja mõtiskles. Aga doktor — —

„Ei, elage hästi, neiu Gundestad. Ja tervitage Sunnivat minu poolt tuhatkorda. Mina ei või oodata!“

„Oh armas Jumal, see vaene laps!“

Jan Högh tormas välja, võttis ruttu kübara ja läks alla maandumiskohale, kus teda doktor ühes Hans Joelseiniga ootas. Doktor tegi, nagu ei oleks midagi olnud, ja jättis ta lahkesti jumalaga: üleval trepil seisis neiu Gundestad üleskäänatud varrukatega.

Jan Högh tervitas kübaraga ja libises pikkamisi edasi, kuni paat rannal kasvava kaasiku taha kadus.

Ta istus tagumisel pingil, kuulab pooleldi

teadvuseta Hans Joelseni märkusi ilma kohta ja nägi inimesi, aeda ja maja kaduvat, viimaks maandumissildagi. Nad olid lahest lahkunud ja sõudsid nüüd pikuti kalda äärt mööda fjordi suu poole. Fruskjæretti poole ei tahtnud ta vaadata; ta silmad jälgisid kallast ja hallikatpruuni metsa.

Veel sai ta maja katust pihlakatega näha, siis kerkis äkki üleval puude tagant hallide kivide vahelt esile hele kleit.

Sunniva!

„Sõua sinna, Hans Joelsen, ma pean Sunniva rääkima!“

Neiu oli kaldast tüki maad kaugel, pidi teda aga nägema ja selgusele jõudma, et tema nüüd tahtis ära reisida. Högh lehvitvas sinna poole kübarat, kuna paat kaldale lähenes.

Siis nägi ta, kuidas neiu tõusis.

„Sunniva! Tule alla!“

Samal hetkel, mil paat randus ja Jan Högh tõusis, et maale hüpata, pööras neiu ja põgenes nagu haavatud metsloom metsikusse — metsa.

Högh hüppas ruttu kaldale ja jooksis talle järele.

„Sunniva! Mina lähen nüüd ära!“

Kui ta lähenes kividele, kus Sunniva istunud, kerkis tühe kivi tagant äkki esile inimkuju, kelle eest Högh tagasi pörkas. See oli Lapi-Soome eit Vaagevandist.

See pani käed risti rinnale ja sosistas:

„Võõras pärgel!“

Nagu äkiline õud hoovas Höghi kehast läbi. Kaugel metsas nägi ta Sunniva kleiti kaduvat.

Ta pööras ja läks paadi juurde pikkamisi tagasi.

„Sõua edasi, Hans Joelsen!“

Mäekülj Kirkevaageni poole lamas pruunikalt ja siledalt pärast viimast kevadelund, mis alles nüüd, juulikuu esimesil päevil, viimaks oli kadunud.

All oja ääres seisid veel mustad, jäätunud lumeklimbid, kõvad kui kivi, ja oja kohises kärsitult nende alt edasi.

Agal madalad kased seisid uuesti ärganutena oma kõige õrnemas lehehehtes niiskes maas ja sirutasid oma kõveraid oksid välja, nii hästi kui nad seda pärast talve koormat ja raskust ja nüüd pärast kevadist sula ja uputust suutsid. Polnud sugugi tühine asi mäeküljel madala kasena kasvada ja ennast igaks suveks lõhnava haljusega ehtida, aga see peab ju nii olema, ja nad olid jälle seegi kord eluga pääsnud, mispärast ei

maksnud enam kõigist neist raskustest ja muredest ning hädadest rääkida; sügiseni oli ju veel hulk aega, ja nüüd tuli suvi oma päikesepaistega!

Kõrred ja kanarbikud kasvasid ruttu, ning ei kestnud kaua, siis olid lilledki kohal; meelsamini valisid nad enestele asukoha oja kaldal ja mõned neist ajasid oma mina isegi läbi jää esile!

See oli mõnus päikesepaiste, mis nüüd kahekordse ajujõuga paistis — öösel ja päeval, ja viimane lumi juunikuul oli päris õieti talitanud, kui ta sulades kõik jälle niiskeks tegi. Palukmarjad õitsesid mäenõlvakuil — kõik oli kõige paremal teel ja keegi ei tohtinud kaevata!

Kiirel sammul tuli üks mees järsku, ussisamblaga kaetud teed mööda üles. Tee oli märg ja libe, nii et ta tihti libises ja kepile pidi toetuma; reisitasku rippus tal õlgrihma otsas ja kärsitult viskas ta teda ikka jälle õlale, nii tihti kui ta sealt alla libises.

Tulija oli maaler Jan Högh.

Ta põsed õhetasid ja silmad põlesid, kuna ta järsust mäest närvilise rutuga üles sammus. Viimase käänaku kohal, kolm sammu mäetipust kaugel, peatus ta, surus kepi paksu käepideme vastu rinda, kummardas selle kohale, tõmbas sügavasti hinge ja jäi nõnda kaua seisma.

Äkki nagu kohkus ta, viskas pea selga ja läks ruttu viimased kolm sammu üles.

Seal seisis ta jälle tema ees — suur, võimas pilt! Jahe õhutõmbus fjordilt, kaugel, kaugel seal all, mis üle kanarbiku pinna lähenes, löi temale vastu nagu tervitus pika, aastase eemaloleku järele.

Kerge pilveloor seisis õhtupäikese ees, mis nagu tulekera põhjas kaugele mägede taga seisis ja fjordis veripunaselt peegeldus; nõmm oma kividega ja põhjapödrasamblaga lamas ta ees nagu brongsipruun ja hõbehall veeväli, mis tardunud, laialt raamituna viludest, tumesinistena looritud mägedest kahel pool. Kõige kõrgemal tipul hiilgas jää rohekasheledalt ja lumi siras valgena.

Selle juurde jõe alatine kohin, siin ja seal koskede mühin, — puhtad, selged jooned taeva all ja kõik tiksteisesse sulavad värvid, mis koondusid fjordi ümber!

„Jumal taevas!“ sosistas ta.

Tahtmatult võttis ta kübara peast, ja õhutõmbus mängis ta lokiliste juustega ning jahutas ta kuuma otsaesist.

Pikkamisi, viivitades langetas ta oma

pilgu jälle pildi säravale keskpunktile, heledale fjordiribale, juhtis selle kindlamini sinna, ja siis leidis ta enese jälle õigelt teelt: Seal läks laht maa sisse, siin, all pool paksu kaasikut, seisis Fruskjaeret oma sosistavate lainetega — nagu varemgi, muutmatult kogu aasta, mis temale olnud nagu kümme aastat, kõik nagu enne — või ka nagu midagi uut, üsna uut!

Ja tema ise nii rahutu, kohmetu, segane — — — ja kõik see tema ees oma sügavas, vaiksuses rahunud aastast aastasse, nii enesega rahul! Milline kuristik seisis küll lahutavalt tema ja kõige selle vahel?

See polnud mitte ainult see suur, õhkselge ruum, miiliarv siit kõrgelt kuni kaugel põhjas seisvate mägedeni, mis lahutas, ka mitte imetaoliku tunne, et ta aasta aega siit kaugel olnud; ta hinge sügavamas sügavikus elasid nad, kõik need miililaiused kaugused, millest ta igatsus pidi läbi lendama, kõik see selgusetus, segadus ja takistused, millest ta pidi läbi tungima kuni eesmärgini ja kuni — kuni iseenese — oma valitsustroonini, oma ülevale kohale kõige selle maa rikaste üle!

Jan Högh seisis seal, ja korraka muutus ta meel imeselgeks. Nüüd kerkis ta kindlasti ja selgesti temas üles, ainus vastus kõigile neile piinavatele küsimustele, millega ta möödunud aastal võidelnud ja mis nagu lõikav valu ta südames seisis, teda päeval ärritasid ja öösel ta unistust täitsid, mis temale olid olnud nagu trotsiv kibedus ja paha südametunnistus; kõik, mis talle näis varem olevat rõõm ja naeratav mäng, oli närtsinud ja kahvatanud; kõik, mis suur ja ilus, oli purunenud!

Kuidas oli ta eksinud ja eksiteel kobanud. Ja nüüd seisis see tema ees, nii armas, nii õnnistusrikas ja tõsi: kõik see, mis teda nüüd viimaks siia tagasi ajanud ebatargalt põgenemiselt, oli ometi lõpuks ainult ta enese maadlev, sügav igatsus tagasi ise oma „mina“ juurde, nii, kuidas ta siin õhtupäikeses käes ja selle pildi vaikuses peegeldus, iseenese juurde, nagu ta ennast tundis kõige oma olemuse ja tahtega.

Ta pani kübara kõvasti pähe, võttis kepi ja läks alla.

Jah, polnud kahtlust, see oli tõsi, et siin esimene suur kunsti ülesanne tema ees seisis, ülesanne, mis vääriskõiki ta andeid, jõudu ja tööd!

Kindlalt, rõõmsalt sammus ta alla ja teretas naeratades kõiki tuttavaid kohti; kal-

mistut väikese kaasikuga, kus doktori abi-kaasa puhkas; selle ees seisvat metsakest, kus ta kord enesega piinavalt maelnud ja kust ta siis oli näinud Sunnivat ja doktorit. Nüüd nägi ta selgesti majakatuseid, ja merelaht säras kaskede vahelt; seal kerkis esile aed ühes pihlakatega — kõik, kõik!

Ta aeglustas sammu.

Kuidas võetakse ta seal all vastu? Doktor? — Oma laitva pilguga? — Ja Sunniva? Ei, nendele võis ta julge ja kindel olla.

Märkamatu oli ta aeda sattunud ja läks kuni verandatrepile ette. Uks seisis lahti; toast kostis tasane klaverimäng, klimberdamine erilise eesmärgita.

Kastemärg õhk oli täidetud kõvavürstilise levkojelõhnaga ja muusika toas kujunes aegamööda hällivaks eesmänguks.

Jan Högh seisis, toetudes trepikäsi-
puudele, ja kuulas, kui õrn neihäääl algas:

„Mis laulis küll lendav linnuke?

Mis sosistas mändade mühin?

Mis joonistas taevale pilveke,

mis kõneles lainete kohin?

Mis oli, mis mõtlin, ei mõistatand,

kuid südame ometi põlema pand?...

Oh, ilule põksub mu süda,

sind, ilu, ma imestan, sind!“ —

Tema oma tuttav laul oli see mullusest aastast ja seda laulis Sunniva oma tuttava, leekiva häälega. Ja veel kord helises see värisedes, nagu palve, nagu juubel, nagu valu.

„Sunniva!“ hüüdis ta.

Klaverisaadetuse surevad akkordid katkesid järsku — hetk aega valitses hääletu vaikus — siis jooksis Jan Högh trepist üles ja seisis naeratades lähel.

„Oh, ilule põksub mu süda,

sind, ilu, ma imestan, sind!“

Kedagi polnud toas — peale pika, kahvatanud noore daami klaveri ees, kes temale põlevail mustil silmil, käsi südamele surutud, peaaegu kohmetult vastu vahtis!

„Tere õhtust, Sunniva!“

Ta viivitas pisut, enne kui neiu juurde astus; see seisis liikumata, oli suur ja sale; oma kuldjuuksed oli ta kuklasse sõlme sidunud — kõik oli tema juures nii võõras ja daamlik!

Högh astus ta juurde ja võttis ta käest kinni.

„Siin on see hulguks jälle! Kas tahad mind veel kord oma majja võtta, Sunniva?“

Neiu kogeles naeratades ja punastades, kahvatades ja punastades:

„Ah, kuidas sa mind ehmatasid!“

Autosportlane Julius Johanson enne startimist oma punasel „Buick'il.“

Högh katsus rõõmsasti naerda:

„Jah, see oli minust, lollus, et sind nii äkki hüüdsin, aga kui ma meie möödunud aasta viisi kuulsin, — ei, Sunniva, kui ilus on ometi sind jälle näha! Ja kui suureks sa oled sirgunud, otsekohe daaniks! Kas tohin jääda jälle siia?“

„Oh, seda tead sa ju isegi!“

„Kas su isa kodus ei ole?“

„Ometi,“ vastas neiu ja pööras ruttu, „ma kutsun ta siia!“

Ta läks läbi söögitoa doktori tuppa. Jan Högh vaatas talle järele. Kui sale oli ta keha, kleit oli pikk ja neiu kõnnak rahulik, valitsetud.

Doktor tuli Sunnivaga ja ütles Höghile südamlikult tere tulemast; ta oli lahke ja hea, kuid silmanähtavalt vananenud.

Siis hüüdis Sunniva Gundestadi, kes ilmus kõigi oma pitsidega, tõesti üllatatud ja peaaegu liigutatud, nii et ta oma tere-tusekõnes peatus, sest et talle pisarad kõrisse tulid.

Üleval võõrastetoas teretas Jan Högh suure rõõmuga oma vanu sõpru — roose, mis nüüd pungas olid, ahju, voodit, laia, toredat voodit, mis teda nüüd jälle nii pehmelts ja külalislahkelt vastu võttis, väsinud kui ta oli.

Oh, kui hea oli ometi jälle siin viibida!

Juba järgmisel hommikul oli Jan Högh välja läinud Fruskjaeretisse, niipea kui talle ta pakid olid järele toodud. Ta sõitis nüüd varakumalt välja kui mullu; valgus oli hea ja nüüd oli vaja selget ilma kasutada, kuni see kestis. Tema usinus ja energia olid neil öil suured.

Et Sunniva teda ei saatnud, oli öieti kõige parem, nii ei viitnud ta väljas aega lobisemisega, kus juures ta mullu tihti oli kaotanud helevuse maalimiseks ja kõik oma intentsioonid.

Kuid väike pettumus oli see olnud ometi, — ja nii kummaline! Esimesel õhtul polnud Högh teda kutsunudki kaasa tulema, — see nagu ei kõlvanud. Neiu ütles talle ainult üsna rahulikult head ööd ja laskis tal ükski minna. Sestsaadik selgus Höghile, et neiu enam ei tahtnud temaga liig lahkesti ümber käia, ei siin ega väljas.

Noh, küll see kord jälle muutus. Sunniva oli ju nüüd täisealine ja sellistel neidel on alati kilke peas! Pealegi peab niisugusteks asjadeks aega andma ja ei või nõuda, et inimene kohe jälle sama oleks kui mullu. Inimene kujutleb ju alati midagi jõledat, kui ta teisest kaugel viibib ja sinna tagasi igatseb.

Mida enam päevi möödus, seda enam hakkas see muudatus ometi Höghi piinama, kuna ta vahetõttu nii Sunniva kui ta isa ja isegi Gundestadi vastu nii oluliselt oli muutunud. Ta leidis tihti, et keset tööd muretsema hakkas, ja kogus ennast siis jälle pahaseks; just see hajameelsus oli temale kõige pahem nüüd, mil tal vaja oli usin olla ja kibedasti töötada.

Väljas fjordil seisis kaluripaadid. Peter Martin oli talvel surnud ja juba ammu seisis kaks teist paati tema kohal, kuna Esajas Ismael ja Hans Joelsen ikka veel vanu kohti valdasid. Uued mehed olid teiselt poolt lahte pärit. Aegajalt jutles Jan Högh oma vanade sõpradega, kui üksindus liig koormavaks muutus. Hans Joelsen oli ikka veel sõrme ümber mässida, sest ta polnud kallist tasu unustanud, mista mullu tagasi sõidu eest oli saanud.

„Tookord jaa,“ ütles maaler valjusti enesele, ja siis tuli talle viimane päev Sunnivaga ja must laplanna-soomlanna üleval mäel meelde. Tema oli tahtnud Sunnivalt alati selle kohta seletust küsida, kuid neiu ei olnud talle selleks mahti annud.

(Järgneb.)

Aigija.

Austria kirjanik **Emerich v. Gatti.**

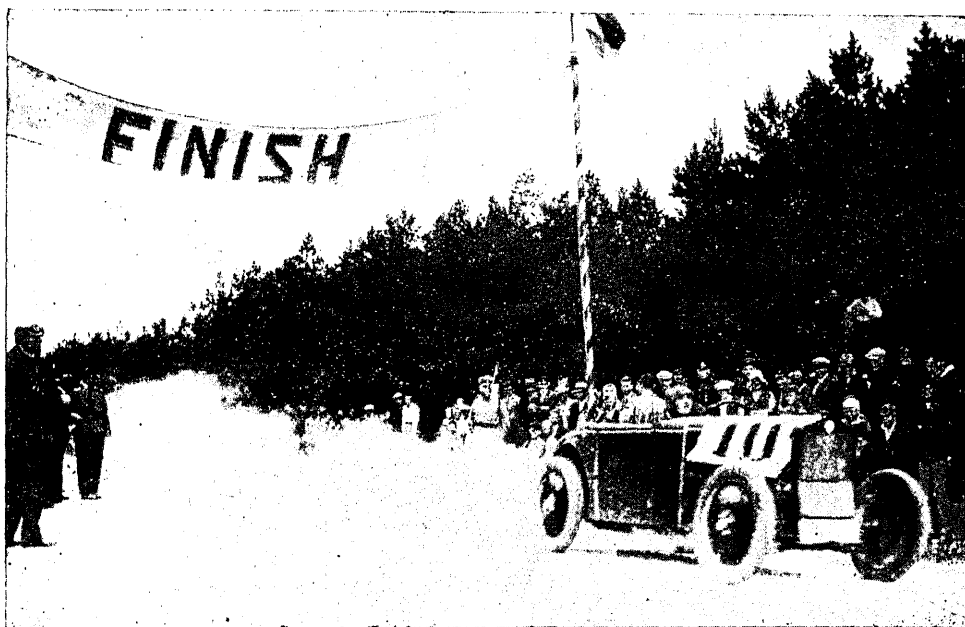
1

1897. aasta kevade tõi Kreeta saarele õige tormirikka, verise aja. Juba eelmistel aastatel olid saare kristlike elanikkude keskel olnud tõsised rahutused ja ainult suurriikide ühistel püüetel oli korda läinud üldist mässu türklaste vastu kõrvaldada, kuna Türgi valitsus nende pealekiihimisel oli töötanud saarel tähtsaid uuendusi maksmata panna.

Aga sajandeid kestnud viha, mida türgi

rema ulatuse omas. Välgukiirusel levis mässutuli üle kogu Kreeta, meeleldi õhutatud greeka agentide poolt, kes muretsesid mässajatele mitte ainult raha, relvu ja moona, vaid neile ka emamaa poolt lubasid moraalset ja ainelist abi.

Ja nad ei olnud lubanud palju. Juba kolm päeva hiljem maandus greeka laevastik Kanea ees ja saatis kolonel Vassose juhatusel Kolymbari lahes maale 1800 meest 12 ka-

Käibusauto DKW väljumisel seisvast startist 1 klm. kiirussõidul.

E. A. K. korraldas mootorsõidukitele 270 klm. võidusõidu sõidukite vastupidavusele ja bensiini ökonoomsusele ja 1 klm. pikkuse võidusõidu kiirusele, et lõplikult väljajagada varemadel võidusõidudel omandatud rändauhind. Võidusõidust võtsid osa 7 autot ja 6 mootorratast kodumaal, kuna osavõtjad välismaalt olid jäänud tulemata.

ametnikkude omavoli alati põlemas hoidis, aga veel enam vastandlisi ilmavaateid ei saa paberite abil kirglike rahva südamest hävitada. Kristliku rahva meelepaha vajas ainult väikest põhjust, et maruhooliselt esile pursata.

Ja tõesti tuli juba 4. veebruaril 1897, Ramadani peo puhul, väljaspool Kaneat, mis oli teine suurem linn saarel, tähtsuseta tüli tagajärjel mõne türgi sõduri ja kristliku taluniku vahel verine kokkupõrge, mis nimetatud peo ajal muhamedlaste kergesti süttiva fanatismi tagajärjel ruttu ikka suu-

huriga. Kolonel Vassos ühines umbes 2000 pead suure mässajate salgaga ja läi edela pool Kaneat seisvale Alikianu mäele üles laagri, mis pidi saama mässajatele toetuse- ja kogumisekohaks.

Suurriigid, kes kartsid, et Kreeta rahvuslik mäss võiks ka Balkanil teiste türgi valitsuse all olevate rahvaste peale mõjuda, otsustasid saare anneksiooni Greeka poolt mitte lubada, kuid garanteerisid Kreeta kristlastele täieliku omavalitsuse sultani ülemvalitsuse all.

Reformide teostamiseks oli muidugi kõige

es malt vaja Kreeta saarel jälle korda jalale seada. Sellepärast saatsid suurriigid kõigisse saare suurematesse sadamatesse sõjalaevad meestega, kes ranna ja lähedad mäed oma alla võtsid.

Mäss aga oli vaheajal ikka laiemale levinud ja päevakorral olid verised võitlused ning kokkupõrked. Kõige pahem lugu oli saare sisemaal türgi talupoegadega, kes õigel ajal ei pääsnud merekaldale: nad tapeti maha. Türklased tasusid seda saama mõõduga ja mõlemad vastased muutusid jälkideks. Terved külad hävitati pimedas vihas ja armu ei antud kellelegi.

— — —

Olid saabunud märtsikuu esimesed päevad, kui kaks türgi talunikku jõudsid Kaneasse ja seal levisid teate, et Kreeta saare edelaosas seisev Kandanose linnakene oma kahetuhande türgi elanikuga ja väikese türgi garnisoniga olla suure mässajatesalga poolt ümber piiratud, mis juures olla karta, et linnakene varsti langeb mässajate võinusse. Siis olla linnaelanikkude saatust otsustatud.

Asi võeti arutusele admiralide nõukogus, mis koosnes kuue suurriigi laevastikkude admiralidest ja mida juhatas vanim admiral, itaallane Canevaro. Austria kontreadmiral von Hinke tegi ettepaneku Kandanose päästmiseks viibimata kokku seada ekspeditsioon ja see ettepanek võeti üksmeelselt vastu. Veel samal päeval anti inglise soomuslaevale „Rodney“, itaalia ristlejale „Vesuvio“, vene sõjalaevale „Sissoi Veliiki“ ja prantsuse ristlejale „Chanzy'le“ käsk Kandanosele kõige lähemal seisvasse Selino sadamasse minna, seal ühineda austria laevaga „Stephanie“ ja siis viibimata alata päästetööd.

Mina viibisin tookord kui merekadett Selino ja Kap Kriv vahel ristleva „Stephanie“.

7. märtsil nägime silmapiiril võõraid sõjalaevu; juba tund aega hiljem algas sõjameeste maalesaatmine. Inglise andsid 220 meest, prantslased ja austria lased kumbki 100, itaallased 50 meest. Peale nende saadeti maale kaks vene ja kaks inglise kahurit. Ekspeditsioonikorpust juhatas inglise laeva „Rodney“ komandant Rainier, kellele tõlgiks kaasa anti inglise peakonsul Kaneast.

Austria osakonda saadeti ka minu.

Enne lõunat kell 10 hakkas rong maale liikuma, tarvitades kitsast teed, mis viis Selinost Spaniakose kaudu Kandanosi.

Õhtul jõudsin Spaniakosi, mis oli vilets, mässajate poolt röövitud ja elanikkudest tühi alev. Kuna suurem osa sõjaväest üksikutesse tühjadesse majadesse paigutati, saadeti mitu osakonda välja mägedesse vahti pidama.

Minulegi sai osaks austav ülesanne, kahe teistkümnemehe saatel öösel hoolt kanda sõjaväe kindluse cest. Veerandtunnilise marsi järele olime jõudnud määratud mäele põhjapool Spaniakost; väikese õlipuumetsa äärde seati valve välja. Kuna kaks meest valvele saadeti, keetsid teised toitu, ja niipea kui õhtusöök söödud, heitsid väsinud mehed rohusse magama.

Mina ise puhkasin umbes pool tundi; siis ma tõusin ja vaatasin vahisõdurid üle. Niipea kui olin veendunud nende valvuses, otsustasin ümbrust ise oma riisikol üle vaadata. Sest kuigi me mässulisi seni veel polnud näinud, ei võinud nad meist ometi kaugel olla.

Nii sammusin ma ettevaatlikult järsust mäest alla ja kahvatu kuuvalgus valgustas mu teed, mis tammede ja mandlipuude vahel vindavända alla lookles.

Äkki jäin ma seisatama. Ühe puu najal, millest parajasti möödusin, nõjatas keegi nii vaikselt ja liikumatult, et teda möödu des peaaegu oleksin puudatanud.

Lähemal hetkel haarasin ma revolvi taskust. Mees nihkus mulle lähemale, oli riietuselt mässuline. Ta seisis minu ja kuu vahel, nii et ta nägu jäi pimedasse.

Nüüd tõstis ta oma relvatu käe.

„Robert,“ ütles ta puhtas saksa keeles, „kas oled sina see tõesti?“

Mina olin hämmastuses keeletu.

„Sa ei tunne mind enam?“ jatkas tema.

„Minu nimi on Amilian Gerkopulos.“

„Amilian!“ hüüdsin mina. „Sina? On see võimalik?“

Ma tormasin tema juurde ja vaatasin talle näkku.

Tõesti, see oli Amilian Gerkopulos, rikka greeka kaupmehe poeg Korinthist, kelle isa kaks aastat tagasi oli saatnud Fiumesse oma filiaali praktikandiks. Seal olin ma teda, tookord mereakadeemias õppides, ühe meie mõlemate tuttavate majas tundina õppinud. Tundsin tulise ja intelligentse greeklase vastu elavat poolchoidu ja varsti sidus meid südamlilik sõprus.

Ja nüüd seisis tema, kes alati elegantselt riietatud, hellitatud, rikas kaupmehepoeg, minu ees Kreeta metsas kirjus vestis, laides pikkstes ja süüraabastes, ümmargune lakata müts peas, laia vöö vahel pistolid

ja põueoda, rinnarihm täis padroneid, püss paremas käes.

„Amilian.“ kordasin ma, „sina — siin!“

„Noh, mis sind selles nii võõrastab?“ vastas tema rahulikult. „Kas ei voola iga-päev sadandeid siia greeka mandrilt, et aidata oma kreeta sugu- ja usuvendi pühas võitluses oma õiguste ja vabaduse eest?“

„Ja nii oled sinagi —?“

„Muidugi. Juba kolme nädala eest lahkusin ma Korinthist, ühinesin kolonel Vasose ekspeditsiooniga ning lasksin end se siin mässajate hulka reastada.“

Ta laskus ühele ümbruses seisvale kivile, tõmbas mu enese kõrvale ja varsti algas meil küsimuste ja kostmistel elav vahetus.

Üksisilmil vaatasin ma selle juures oma alleleitud sõbra näole, mille jooned mulle olid nii tuttavad. Tõsi küll — rõõmus muretu ilme oli sealt kadunud, metsikult ja julmilt vaatasid ta silmad, trotslikult liikusid ta suunurgad — jah, kui kuuvalgus mind ei petnud, siis pesitses tume kurvameelsus tema mustadest juustest raamitud otsaesisel.

Tarvitades vana sõpruse õigust, ei viivitanud ma Amilianile seda ütlemast.

Greeklane ei vastanud tüki aega, vaid mängis ainult oma põueoa käepidemega, siis tõstis ta silmad ja ütles:

„Robert, sa oled õieti näinud. Kibedad ja õudsed kired mässavad mu rinnas, ja kui sa ei ole väsinud kuulamast —“

Ma kinnitasin, et tema saatus mind ikka veel samuti huvitab kui enne, ja tema algas:

„Kui ma kolme nädala eest Korinthist siia tulin, et astuda kreeta vendade teenistusse, siis paigutati mind mässajate hulka, kes pidid Homalo kiltmaalt minema türgi külade kallale lõunas ja läänes. Nende juht on Cyriakus Papanision, endine pakikandja Retimnost, toores, võigas, jultunud, kaval ja tugeva jõuga mees, kes millegi eest tagasi ei kohku. Noh, sa saad ehk veel teda ise tundma õppima, sest just tema on see, kes Kandanost oma salkadega igalt poolt piirab.“

Kaheksa päeva eest oli see, kui ma vara hommikul ühes kõrvalorus ida pool Kandanost türklaste luurasin, kes vahetevahel väikeste salkadena linnast välja julgevad tulla, et kinni püüda ärarajooksnud loomi või neile toitu tuua. Äkki kütkestas mind, parajasti kui ühe oleandripõõsa tagant väljusin, kummaline vaatemäng. Just ühe veelombi ääres lamas rohus verine inimkeha, riietuselt türk-lane, ja tema kohale kummardas nuttes ja käsi ringutades noor neiu, kes samuti türgi

Ed. Johanson,

kes tuli 270 klm. võidusõidul mootor-ratastele 1 kohale.

riietust kandis. Ta loor oli näo eest tagasi löödud ja näitas mulle toredat nägu, mil olid kõige armsamad jooned ja kõige kawnimad silmad, mida valu veel suurendas. Niipea kui neiu mind nägi, kähvas ta püsti ja tahtis põneneda. Mina aga võtsin tal käest kinni, rääkisin temaga lahkesti ja olin teda suutnud varsti niipalju rahustada, et ta mulle oma häda ja valu kurtis. Õile lõunal olla ta armsam kitsekene Deldi ära eksinud. Tema isa, rikas hõbedasepp Kandanosis, nimega Ali Hamid, olla linnast vi-devikuajal välja pugunud, et looma jälle kinni püüda. Kuid ta ei tulnud enam koju. Surmahirmus möödus öö. Täna hommikul ei ole teda aga enam tagasi hoida suutnud ei sugulased ega teenijad, vaid ta tulnud isa otsima.

„Ja siin — siin“ — ta osutas elutule kehale oma ees, kuna ta silmist voolasid palavad pisarad — „siin leidsin ma ta, rinnas kuul ja pealuu puruks löödud!“

Ja uuesti vajus Aigija valjusti nuttes oma isa laibale.

Mina lohutasin teda kõige armsamate sõnadega ja lubasin teda aidata ta isa laipa kanda kuni Kandanosi lähedusse, kust ta omaksed ta ilma hädaohtu kartmata võiksid viia linna. Neiu vaatas mulle kirjeldamata tänapilguga silma, pilguga, mis tabas mu südant põletavalt — ja minu saatus oli ot-sustatud!

Ma kummardasin parajasti surnud hõbedasepa kohale, kui lähedast põõsast kostis kahin ja lähemal hetkel seisis minu ees Cyriakus Papanision.

Aigija kehast käis läbi värin seda metsikut poissi nähes, kel oli ähvardav, rouge-armiline nägu, ja mida talle minu ilnumise puhul polnud meelde tulnud, seda tegi ta nüüd seda meest silmates ehmunud, kolmetanud rutuga: kattis oma näo siidilooriga tihedalt kinni.

Aga juba teatas välgatus Papenisioni silmis ja võidurõõmus naeratus ta huultel, et ta Aigija iluduse juba oli ära tundnud.

„Ahaa,“ ütles ta, ocutades laibale, „isna õige. Sain eile õhtul teate, et kolm meie vahvat meest ühe vana türgi koera, kes siin ümber nuuskis, on külmaks teinud. Ja nüüd on ta meile veel selle ilusa linnukese siia meelitanud.“

„Kapten,“ ütlesin mina, „see neiu on seal selle tapetu tütar, hõbedasepa Ali Hamidi tütar —“

„Hea küll,“ katkestas Papenision ja pööras neiu poole, „nüüd tule minuga!“

Ja karedalt võttis ta väriseva neiu käerandmest kinni.

„Lase lahti!“ kisendas Aigija.

„Anna andeks, kapten,“ ütlesin mina, „see neiu on enda juba andnud minu kaitse alla!“

„Mis see tähendab?“ küsis Papenision kihvtiselt.

„See tähendab, et ta minu kaitse all ta kistamatult tagasi läheb Kandanos,“ vastasin ma kindlasti.

„Ohoo!“ vihastas Papenision. „Seda saame veel näha!“

Ja uuesti tormas ta Aigija kallale.

„Eemale!“ hüüdsin ma nüüd. „Sina ei puutu seda neiu, või —“

„Koe!“ kisendas minu kapten ja kiskus püssi palgesse. „Säh sulle!“

Pauk kõmatas nii ligidal minu ees, et ta tuli mulle kõrvetades vastu nägu löi, aga kuul riivas ainult mu pahemat palet. Lähemal hetkel välgatas minu revolver ja — purustatult langes mu vastase parem käsi ta kõrvale.

„Pane relvad käest!“ hüüdsin ma nüüd, revolveriga Papenisioni otsaesisele sihtides, „või ma lasen!“

Hambaid kiristades kuulis ta sõna; metsik viha välkus ta silmis.

„Käi minema!“ käskisin siis.

Nagu piitsutatud koer pugest ta minema. Kaugel tõstis ta veel ähvardades oma pahema käe ja näitas mulle rusikat. Siis kadus ta võsastikku. Mina kogusin Papenisioni relvad ja viskasin lomp.

„Nüüd ruttu,“ ütlesin ma siis, „enne kui ta oma mehed meile järele ässitab!“

Mina võtsin laibal, kes õnneks oli vaid väike, käte alt, Aigija jalust kinni — ja nii ruttasime Kandanos poole kiires tempos. Ma läksin kuni hüüdekaugusse, siis pamin laiba maha. Neiu aga tõmbas surnu sõrmest kalli smaragdsõrmuse ja andis selle mulle mälestuseks, kuna ta mind palavail sõnul tänas. Mina vastasin, kuid jäägu see parem minu magusaks saladuseks. Kui lahkusime, olid me siidamed üksteist leidnud.“

Amilian jäi vait ja silmitses unistades puude latvu, mis öötuule käes värisesid.

„Mis järgnes,“ jatkas ta viimaks, „on varsti jutustatud. Tagasitsee minu võitlevate vendade juurde oli mul suletud, sest et olin käe lõstnud oma kapteni vastu, olgugi vaid enesekaitseks, ja seega olin pannud oma elu kaalule. Kare sõjaseadus ei tundnud armu. Küll ehk oleks mul võimalik olnud öö varjul mässajate ridade vahelt pugeda merekaldale ja sealt koju jõuda, aga mure, et Papenision oma salkadega võtab ära Kandanos ja nii oma võimu alla saab ka Aigija, kui ka kustutamata iha ja leekiv igatsus armastatud neiu järele näha ja temast ilalgi enam lahkuda — need kütkestasid mu siia selle koha külge.“

Nõnda hulgun ma juba nädal aega Kandanos ja mässajate vahel, piiratud lädaohtudest ja vaenlastest, sõbrata ja aitajata. Alles euroopa sõjavägede tulek äratas minus jälle lootuse, ja et ma sinu sel tunnil siit leidsin — seda arvan ma jumalikuks juhatuses! — Robert,“ jatkas ta siis elavamalt ja kahmas mu käest kinni, „sina pead mind aitama! Kuidas, seda ma veel ei tea. Aga sina kuulud ju ekspeditsiooni vägede ohvitserkonda, sul on seal sõpru — nende toetusel ei või sul raske olla Aigijat vabastada ja merekaldale toimetada. Seal viin ma siis oma pruudi kodumaale, kus preestri käsi meie lepingut peab õnnistama. Nii siis aita mind, aita mind!“

Rahustasin teda ja lubasin aidata, kuigi ma veel ei teadnud, kuidas. Esiotsa tegime maha, et Amilian siia ümbrusse pidi jääma, et ma ta tarbekorral võiksin leida. Oli juba kesköö, kui lahkusime.

Hommikul vara tulid teised meie asemele, ja kui ma oma meestega teiste juurde jõudsin, üllatas mind kapteni käsk, tema seltsis pool tundi Spaniakosist eemal seisvasse Kakodiki ratsutada, kus pidi olema kohtamine sõjaväe komandantide ja mässujuhtide vahel.

(Järgneb.)

Vooelus?

Inglise kirjanik **John B. Hart.**

Shu Kvang kuulab aukartlikult oma isa sõnu.

„Mu poeg,“ algas vana mees, „tarkuse raamatus on kirjutatud, et poeg võib omada kõige suurema vooeluse, kui ta tasub isa võlad. Nii siis kuula tähelepanelikult lugu, mis sulle nüüd jutustan. Niipea kui sa oma isa võlga tunnend, on sinu asi seda tasuta. Seks otstarbeks pead sa muudugi minema valgete maale. Minu vanem vend, Fong Su, kes, kuidas tead, on Londonis saadikuks, on nii lahke ja võtab sinu vastu, ütles sulle muretsedes sinu teadmistelevastava koha.“

Vana mees suitsetas pikkamisi piipu ja saatis suitsurõngaid ülesse, nii et kogu tuba oli täidetud sinaka pilvega. Ta vaikis pisut aega ja tuletas enesele meele minevikku, kuna Shu Kvang kannatlikult tema kõrval seisis. Siis jätkas ta:

„Olin ülemkohtunik Tshen Pienis. Kord toodi minu ette viis roimarit, kes kodanikeledele sünnitasid hirmu ja kartust, kuna nad linnas toime panid röövimisi ja tapmisi. Mina kuulasin ära mitmesugused süüdistused ja otsustasin siis, et nad esiti läbi piitsutatatakse ja siis võllasse tõmmatakse.“

Kuid öösel õnnestus neil vanglast pääseda ja põgeneda. Nad tungisid minu majasse mulle selle kohtuotsuse eest kätte maksma. Neil oleks see vististi ka õnnestunud, kui minu juures ei oleks viibinud keegi valge mees, kes nendega kui lõvi võitles. Temal õnnestus neli tappa ja viiendat raskesti haavata. Selle valge mehe vaated olid üsna kummalised. Tema ei tahtnud minult vastu võtta ei raha ega kingitusi ja ta läks teele, jättes selle suure võlakoorma minu kui õiglase mehe õlgadele.

Enne kui ta minu majast lahkus, palusin ma teda mulle ometi ütelda, kes ta on. Tema andis mulle kaardi, millel seisis kummalistel kirjatähedel tema nimi ja seisis. Siin see on. Võta ta enese kätte, et sul võimalik oleks teda ära tunda, kui teda kusagil kohtad, ja teda aidata, kui teda peaks ähvardama hädaoht, nagu tema sinu isa on aidanud.“

Shu Kvang kummardas ja tahtis lahkuda. Aga isa hoidis teda veel tagasi ning ütles:

„Veel midagi, mu poeg. Linnas, kuhu ma su saadan, elab ka üks kantonlane-koer, kellele ma kord laenasin sada taeli. Seda

pole ta mulle kunagi tagasi maksnud. On ka veel kirjutatud, et poeg omab suure vooeluse, kui ta kõik kokku kogub, mis ta isale kuulub. Arvatavasti ei saa sa küll Si Singilt raha, aga mees võib ju oma võla ka mõnel muul viisil tasuda. Nüüd võid sa minna.“

— — —

Gregory Vestlake hakkas parajasti nelikümmend aastat vanaks saades oma pärandust nautima. Paljude raskuste ja seikluste järele võis ta tagasi minna Londonisse. Ta võttis üle oma isa maja ning seadis selle sisse oma maitsele sobivana.

Ühe hooaja tundis ta uue elu nautimisest lõbu. Ta uuendas vanad sõprussidemed, sõlmis uusi ja käis läbi Londoni rikkama seltskonnaga. Aasta hiljem abiellus ta lady Mirjam Stonevaldiga ja siis algas tal elu, mis temale rohkem piina tegi kui enne seikleja elu võõrsil.

Lady Mirjam Stonevald oli igale inimesele mõistatus; keegi ei osanud ta tegusid mõistatada. Kord voolas ta üle armastusväärilikkusest, kord võis ta olla otse halastamatu. Ta oli hurmavalt ilus ja otse muinasjutulikult rikas. Ta riietus maitsekalt ja tal oli võrratu palju sharmi.

Kogu London seadis üles oletusi, mis põhjusel ta küll oli abiellunud nimelt Gregory Vestlakega. Oli ju näha, et ta teda ei armastanud. Omakasu ei võinud see olla, sest ta mehe sissetulek oli ainult viiendik tema sissetulekust. Võimalik, et lady Cooper oli teadmatult olnud selle põhjus, kui ta kord tähendas: „Vestlake oleks ainus mees, kellele mul oleks tuju naiseks minna, armas Mirjam.“

Vestlake südamesse oli kuhjunud kõik kirm, mida leitakse mehes, kes alati on elanud üksikuna ja kaugel kõigest tsivilisatsioonist. Nüüd pillas ta kõike seda rikkust oma noorele naisele. Andus temale igavesti ja täies kires. Kuid õnnetus oli, et naine seda kingitust mitte küll tagasi ei lükanud, aga tegi, nagu ei oleks ta osanud seda hinnata.

Nädal pärast pulmi hakkas ta jälle elama endist elu. Pidusöögid, kontserdid, teater, tants. Ainult vastuvõtupäevadel viibis ta kodus.

Pisut aega enne kui Vestlake tagasi tuli

jahilt, mis Glencairnis peetud, sai Mirjam tuttavaks ühe nooremehega.

Selle nooremehe nimi oli Shu Kvang, kes alles mõne päeva kui hiina saatkonna sekretär Londonis viibis.

Proua Vestlake tähelepanu äratas ta ühes seltskonnas sellega, et laulis eksootilisi armastuslaule ja ise oma laulu saatis mingisugusel võõral hiina muusikariistal.

„Palun tooge see kallis laps siia ja tutvustage mind temaga,“ ütles proua Vestlake hispaania saadikule.

Don Ruy Diaz naeris ja läks noort hiinlast kutsuma.

Kui Shu Kvang lady Mirjami nime kuulis, hakkasid ta silmad särama.

„Kas on ehk mr Gregory Vestlake teie isa?“ küsis ta oma naiselikult pehme häälega.

„Ei. Tema on minu mees.“

Shu Kvang kummardas sügavasti ja ütles soojalt:

„Siis tahame olla sõbrad, mylady, sest mina tahan olla alati teie abikaasa sõber.“

„Kas te siis teda tunnete?“

„Veel mitte, mylady, aga ma olen siiski tema sõber.“

Ja uuesti sügavasti kummardades lahkus ta tasakesti ja alandlikult.

Lady Mirjam oli alati valmis uusi armuvahekordi looma ja ta otsustas kohe seda kena noormeest oma võimu alla võtta.

Ta kutsus ta teele. Tass, milles ta talle teed andis, oli ehitud hiina pildiga ja tähtsamana osana seisis pildil noormees ise. Ta andis noorele hiinlasele ka väikesi kingitusi: nikerdatud tuuleleheviku sandlipuust, ornamendid õunrohelistest kivist. Väikesed asjad, mis aga ometi rõõmu tegid. Ta tahtis noortmeest võita ja see tal siis õnnestuski hästi.

Seisukord, mille Shu Kvang Vestlake vastu omas, oli eriskummaline. Kõigele hommikumaisele enesesalgamisele vaatamata ei jaksanud ta ennast Vestlake proua võluvusest vabastada. Sellepärast oli ta sunnitud näitlema. Ta nägi küll, et Vestlake oli väga õnnetu, kuid ta ei osanud mõista, mispärast. Ta nägi ka, et lady Mirjam oma abikaasa vastu jäi ükskõikseks ja külmaks. Kumb neist oli selles vahekorras süüdlane? Aga kuidas asjad olidki, kas tohtis tema tegutseda kaabakana selle mehe vastu, kes oli ta isa sõber?

Lapselikus austuses pidas Shu Kvang alati meeles, et ta isa Vestlakele oma elu est tänu võlgnud, ja ootas kannatlikult

aega, mil tal võimalik oleks tema võlga tasuda.

Ühel õhtupoolikul pidi ta lady Mirjamile järele minema, et temaga külastada mingisugust heategevat näitust. Teener juhatas ta väikesesse vastuvõtusaali, mis seisis Vestlake raamatukogutoa kõrval, ja palus teda oodata.

Rahulikult istus Shu Kvang akna juures ja vaatas välja tänavale. Kuid lady Mirjami tulek viibis ja kasvavas rahunemises sammus noor hiinlane toas edasi ja tagasi. Kui ta raamatukogutoa praokile ukse juure juhtus, kuulis ta hääli.

Vaated moraalile ja heale maitsele on rasside vabel lahkuminevad. Hiinlane tohib ukse taga kuulata, ilma et see ta lugupidamist iseenese ees alandaks. Shu Kvang jäi seisma ja kuulas. Ta kuulis ühe mehe häält, keda ta enne veel polnud kuulnud.

„... ja sellepärast tarvitame lähemat aurikut ja sõidame Indiasse. On parajasti hea jahiaeg! Kas tuled kaasa, Vestlake?“

Vestlake vastas:

„Vana haav, mu sõber. Tuleksin meelasti, aga — ei või.“

Natukese aja pärast ütles võõras häält karsitult toonil:

„Kas tuled jälle sellega?! Võin vaid ütelda, et oma südame liiasti selle naise külge riputad! Anna andeks, Gregory, et sellest räägin, aga ma vihastan ja vihkan, kui kuulen su halitsemist, ei või näha, kuidas see naine sinu üle valitseb, sinu üle, kes sa oled parim mees kahes maailmajaos. Toibu ometi ja ärka! Ma vihastan, kui näen sind nukrana ja kahvatuna ringi rändavat nagu eesel, kes iseeneses kahtleb.“

„Sul on ju head mõtted, armas sõber,“ ütles Vestlake tasa, „aga sa ei mõista mind. Mirjam istub mul veres nagu neetud Aafrika palavik. Ma ei jaksa ennast temast vabastada. Ma ei suuda teda unustada, ja kui ma selle kätte ka hukkun. Tean, et talle olen täitsa ükskõikne. Tema ei tunneks minu puudumist, kui ma lähaksin, aga — ma ei jaksa temast lahkuda!“

„Usu mind,“ kuulis Shu Kvang lühikese pausi järele, „ühelegi teisele ei annaks ma võimalust pilku heita minu alandavasse olukorda. Olen niisugune, et soovin, Mirjam sureks. Ainult surm võiks mind temast jäädavalt lahutada. Siis alles muutuksin ma jälle iseeneseks ja oma peremeheks.“

Sel hetkel astus keegi raamatukogutuppa ja jutt lõppes.

Samal õhtul istus Shu Kvang veel kaua

liikumatult ja mölgutas sügavaid mõtteid. Kuuldud jutt oli andnud talle selguse ja äratundmise. Nüüd teadis ta, mis Vestlake mõistust segas ja tegi teda peaaegu hulluks. Juhus pakkus talle võimalust isavõlga tasuda.

Aga kuidas seda teha? Raske oli ta isemine võitlus. Raske valik kohuse ja iha vahel naise järele, kes temagi meeli vangistas. Tähed kahvatusid, hommik koitis juba, kui Kvong väsinult viimaks jõudis kindla otsuseni läbi võidelda.

Niipea kui algas päev, läks ta hiinalinajakku vana Li Singi juure. See oli tee ja vürtside inportäri omanik ja kaubitses vististi salamahiti ka keelatud moonimahlaga.

Pärast harilikke komplimente ja teretustseremooniaid jõudis Shu Kvong lõpuks oma tuleku õige põhjuse juure.

„Li Sing,“ ütles ta, „seal on üks vana võlg minu isale.“

Teine koogutas oma keha siia ja tänna, kõhatas käe varjus ja raputas siis kurvalt pead.

„See on õige.“

„Ja kas saab see tasutud?“

Li Sing vastas alandlikult ja kohmetult:

„Minu äri on vaene, oh kuulsa isa poeg, mul pole raha.“

Shu Kvongi kulmud tõmbusid kipra.

„Võlga võib ka muuga kui rahaga tasuda,“ ütles ta.

Li Singi nägu läks heledaks.

„Mis pean ma tegema?“

Shu Kvong kummardus ta kõrva juure ja sosistas talle oma saladuse kõrva.

Li Sing kargas ehmudes jalule.

„Ei, ei!“ kisendas ta. „See on võimatu, seda ei või ma teha!“

„Miks mitte?“

Li Sing tõstis käed kaebades üles.

„See viiks hädaohtu mu elu!“

Shu Kvong, kes istus liikumatult kui kuju, silmitses teda ükskõikselts.

„Ja tasumata võlg toob hädaohu sinu aule. Minul on õigus nõuda,“ ütles ta kindlasti. „Kas peavad Li Singi esivanemad kuulma, et ta oli petis ja argpüks?“

Li Sing langes põlvili, ahastas ja palus armu.

Aga Shu Kvong jäi kõvaks. Ta silmade ees oli nagu loor ja ta vahtistarretult oma ette, nagu ei oleks ta võinud kuulda ega näha, mis ta ümber sündis.

Li Sing taipas, et kõik ilmaaegu oli, tõusis ja ütles väriseva häälega:

„Ma saan oma kõrge käskija käsu täitma!“

„Hea küll,“ vastas Shu Kvong, tõusis kui automaat ja lahkus.

— — —

Shu Kvong seisis jälle sügavasti kummardades oma isa ees.

„Mu isa,“ ütles ta, „teie võlg on tasutud. Li Sing õitas mind, kuidas teie seda soovisite.“

Vana mees noogutas rahulolles.

„Sa oled õieti teinud, mu poeg. Jutusta mulle üksikasju.“

Shu Kvong seletas:

„Ma leidsin valge mehe õnnetuna. Oh mu isa, ta kurtis olevuse üle, kes ta rinda näris, ja ütles, et ainult rahu ja abi saab, kui see olevus ta elust kaob. Ma kohustasin Li Singi õnnetut aitama ja arvasin selle teo läbi ta võla tasutuks.“

Ta võttis ühe Londoni ajalehe taskust ja luges isale sellest, pikkamisi tõlkides, järgmist ette:

„Kõzu London oli vihane hirmsa ja bruttaalse roima üle, mis teostatud lady Mirjam Vestlake kallal. Hirmsus roim sündis, kui see daam oma abikaasa seltsis parajasti Haymarketi teatrist lahkus. Nähti, et üks väike mees teatrist väljavoolava rahva vahelt tema ligidale tungis ja temale oma põueoa selga torkas. Üldises segus, mis hirmsale teole järgnes, pääses mõrtsukas, ja keegi ei olnud ta nägu küllalt selgesti näinud, et teda võiks veel ära tunda. Charles Hornby, pagar Reedingist, tõendas, et ta olla olnud hiinlane, aga inspektor Grant, kes eeluurimist juhatas, lükkas selle tunnistuse tagasi väitega, et ühelgi hiinlasel poleks põhjust olnud lady Mirjami tappa.“

Shu Kvong pani lehe kokku ja pistis jälle taskusse, siis vaatas ta tõsiselt ja pühalikult isale.

Vana mees võttis piibu suust.

„Ma ei saa sinu jutustuse kokkukuuluvusest õieti aru, mu poeg,“ ütles ta. „Aga kahtlemata oled sa kõik õieti toimetanud.“

Shu Kvong pööras pooleldi kõrvale.

„Ja kui ma teie võla tasusin, mu isa, siis maksin ma seda ühe osa verega mu südamest. Kas olen ma nüüd saavutanud voo- ruse?“

Rauk noogutas pead.

„Sa oled saavutanud suurima voo- ruse, mu poeg!“

Shu Kvongi pea vajus longu ja ta ohkas stigavasti:

„Võib olla . . .“

Kaaslased.

Tiroomi kirjanik **H. v. Schullern.**

Leidub mäertundajaid, kel lust on üksipäi tiles mägedele rännata. Mitte vaid juhita, vaid ka kaaslasteta. Kuid neid leidub vähe. Tunnete ja mõtete vahetamine ülendab võlu. Kui üldse kuskil, siis on kõrges mägestikus jaotatud rõõm kahekordne rõõm.

Ühe kummalise mehega tutvusin ma mõne aasta eest. Rauhenegg-hütis, mis seisab uhke, kuid mitte liig raskelt kättesaadava mäeharja jalal. Teistest turistidest eemal istus ta üksipäi ukse lähedal nurgas. Ta oli keskmistes aastates tugev mees, ametilt vististi mõni anetnik. Ta nägu oli nagu kurb. Arvasin teda elust pettunuks, inimeseks, kes inimestest eemale hoidub, sest et tal nendega on olnud vähe häid kogemusi. Sellega

sobis ka õrn hoolitsus, mida ta oma koera vastu ilmutas, kes tema kõrval toolil istus. Loom ilmutas suurt huvi toidu vastu, mida ta oma peremehega jagas.

Ma olin oma kepile, kübarale ja mantlile veel vaba varna leidnud, ja kuna mul oli pikk mäetee selja taga, siis ei otsinud ma suure laua ääres kaua vaba kohta, vaid lasusin kohe nurka kõige lähema laua juure toolile. Ma teretasin; kurva näoga härra teretas vastu ja varsti puhkes meie vahel jutt. Koer, kelle nimi Flokerl, oli meie vahekorra sobitanud sõbraliseks.

„Ja see käib ühes teiega mäel?“

„Kergemal rünnakuil, jah. Raskematega olen ettevaatlik. Teate, kurvad kogemused. Aga ma pean ta üles kaasa võtma, sinna, kuhu ise lähen. Koertel, uskuge mind või ärge uskuge, on oma meel mägede jaoks. Minu Flokerl vaatleb tihti ümbruse maastikku suure huviga.“

Ma pidin naerma. Kuid mu kaaslaste näoilme näitas, et ta seda ei olnud ütelnud naljana.

„Oh, minu Bello, mu endine koer, teate, tema tundis kõrgetest mägedest veel rohkem rõõmu.“

„Teine koer? Ja tema läks ühes teiega mäeharjadele?“

„Jah,“ ohkas võõras, „üles läks ta alati korralikult, aga alla ei tulnud ta viimati enam.“

Ütles ja vaikus just nüüd, mil ta oli äratanud mu uudishimu.

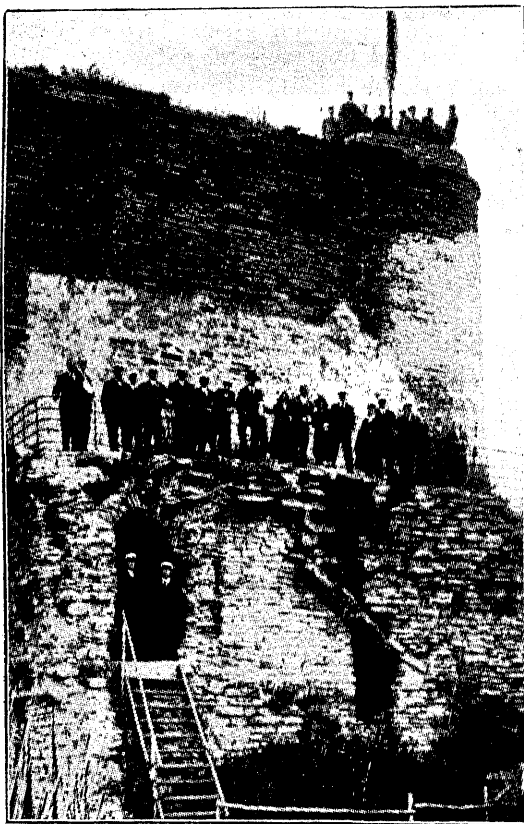
„Kas ei jutustaks te mulle, mis vaese Belloga juhtus?“

Ta vaikus kaua ja vahtis oma ette. Siis tõusis ta ja võttis selgkotist pikkamisi piibu. Selle juures äigas ta taskurätikuga üle silmade. Siis tegi ta võimalikult rõõmsa näo, istus toolile ja hakkas suitsetama. Arvasin, et ta minu küsimust polnud kuulnud, sellepärast vaikisin minagi. Flokerl oli toolile kerasse tõmbunud. Oli kena koer ja ma silmitsin teda. Ja võõra nägu selgus silmanähtavalt.

„Teie armastate ka koeri?“ küsis ta.

„Vabandage,“ vastasin mina, „kui ütlen, et mõnikord mulle koerad armsamad on kui inimesed.“

„Just kui mullegi,“ ütles ta kibedasti naeratades. „Võite arvata, et mulle sellise koera kaotus valmistab palju valu. Kuus

Pirita kloostri müüride vahel kajas vägev meeste laul.

15. aug. viibisid Pirital Tallinna Meestelaulu Seltsi kooriliikmed ühes daamidega, toetajate liikmete külalistena. Käidi Pirita kloostri varemes, kus pildistati ja lauldi mõned laulud. Hiljem oli Pirita rannakasiinos omavaheline lõbus koosviibimine.

aastat oli ta mul . . . Mu Jumal, kui suure meeleheaga Bello mägestikku tõusis!"

"Ja ta kadus? Ei tulnud mägestikust enam tagasi? Kas ta surnuks kukkus?"

"Jah, kui oleksin ainult teadnud, et ta surnud on! Aga . . ."

Ta ei rääkinud edasi. Teda oli vallanud suur ärevus, millest ta nii pea ei saanud võitu. Me kõnelesime teistest asjadest. Tema teatas, et on postikontrollöör ja lesk. Et mäed teda rõõmustavad ja ta nad enamasti kõik on läbi käinud. Alles tüki aja pärast tuli ta koera juure jälle tagasi. Oli näha, et ta võitles rasket võitlust, kuna ta mulle oma lühikese loo ära jutustas.

Tema oli oma ustava neljajalgse kaaslasega, kes seni kõik raskused ja hädad tema seltsis läbi teinud, ühelt mäelt, nimelt Rimmersteinilt, alla tulles harilikult teelt kõrvale kaldunud.

"Mõtelge, üö on käes, me istusime järsule kaljunurgale ja ei osanud enam minna edasi ega tagasi. Sinna pidime tahes või tahtmata ööseks jääma. See oli septembri lõpul. Ma mässisin Bello oma rätiku sisse, kus ta hirmsasti värises. Puid ei olnud. Ja koidu ajal oli külm suur. Kuigi mul oli seljas villane pesu ja kõik — minagi lõdisesin külma käes nagu mu koer.

Kui ilm läks valgeks, silmitsesin ma veel kord ümbrüst. Tulemus oli kurb. Kui tahtsime alla saada, pidime enam kui kolme meetri kõrgusest alla hüppama, et leida uut allapääsemise teed. See hüpe oli hädaohtlik. Kõik olenes sellest, et jõuti jalgadega kitsale kaljule ja selle juures suudeti hoida raskuspunkt mäekülje poole, et mitte kukkuda alla tühjusesse. Mina omalt poolt olin valmis julget hüpet tegema. Aga Bello — mis pidi saama Bellost? Tema allalaskmiseks puudus mul nõor. Teda selgkõttis alla viia polnud mõtet. Tema oli selleks liig suur ja oleks mind vabal, sihikindlal hüppel takistanud, Nii jäi üle ainus võimalus: tema pidi mulle järgima teisena, kui ma

Eesti esimene naislendur külastamas kodumaad.

Proua Elvine Kalep, kes kauemat aega viibinud võersil, külastas Eestit oma lennukil, mis on pärit Klemmi vabrikust. Lennuk on kaheistmeline spordi-monoplaan L 26 II -a, varustatud 72/85 hob. jõul. Siemens-Halke mootoriga ja teeb tunnis kuni 170 klm. Naislenduri vastuvõtma olid tulnud lennukooli ülem major Jaanson, kuna lilli annetas proua Döring. Meie pildil proua Kalep saabumisel Tallinna. Vasakult paremale: Kol. Vellerind, pr. E. Kalep, major Jaanson, pr. Döring ja kapten Döring.

juba all olin. Katse kuidagi viisi mäeharjale tagasi jõuda, et sealt õiget teed alla leida, oli juba sellepoolest kardetav, et meil puudus vähemgi moonatagavara. Pidime katsuma ükskõik kuidas alla saada. Ja ma viivitasin veel kaua, enne kui Bellole mõteldes otsustasin alla hüppata.

Viimaks oli mul asi selge. See pidi olema. Ma sihtisin allseisva kaljupaela kõige laiemale osale just kui laskerattale. Kõige õnnetuma hüppe puhul, et kaotasin alla kukkudes tasakaalu, teadsin juba ette, kuidas mu käed pidid kahmama. Et mäekepp pidi mahajääma, oli vähem tähtis. Aga Bello, mis sai temast? Aimates, mis valmistati, seis ta värisedes ja silmitses mind ahastavalt. See vaade tegi mind kurvaks. Vaene loom tuli ohverdada, kui ta mulle ei julenud järele hüppata, ja kui ta järele hüppaski, siis oli vähe lootust, et ta hirnsasse sügavikku ei kukkunud. Kui ma teda veel kord silmitsin ja sellejuures õrnasti vaatasin, liputas ta lootes saba.

Siis aga valmistasin ma hüppele. Ma lasksin ennast pisut alla libiseda, kuni ennast veel sain hoida, siis lükkasin ma enese lahti. Minu ümber tekkis kivisadu, mulle puhus vastu nagu kõva torm, siis järgnes kukkumine ja valus löök põlvele. Viimaks meeletlik maadlus tasakaaluga. Aga — ma seisin kindlasti kaljupaenal ja märkasid rõõmuga, et seda mööda edasi minnes varsti

vähemalt paremale, sobivamale maastikule võisin jõuda.

Üleval minu kohal aga vingus, ei, hulus mu vaene Bello ja vaatas vahetevahel pead ette ulatades alla minule. Mis nüüd? Kas sain teda vastu võtta, kui ta hüppas? Minu jalgealune oli kõva ja kindel. See pidi õnnestuma, kuigi teine meist sellejuures võis saada vigastust. Igatahes, Bello pidi hüppama.

Ma meelitasin, kutsusin, käskisin teda. Vaene koer jooksis seal üleval, niipalju kui tal võimalust oli, edasi ja tagasi ja ei julenud ega julenud katset teha. Ma hüüdsin teda ikka jälle, meelitasin, käskisin. Möödus pooltundi, tund, kaks, kolm tundi, ikka veel lahutus meid halastamatu kaljusein.

Hakkasin kurva veendumusena tundma, et võimatu oli koera alla saada. Hädas hakkasin otsima teed üles tema juure. Kuid seda võimalust ei olnud. Igal pool järsud mäeküljed.

Möödus lõuna. Õnnetuseks lähenes ka veel pikne. Paar tundi kulutasin ma koera meelitamiseks ja tee otsimiseks üles tema juure. Vahepeal oli kõuevihm mind läbi-märjaks teinud. Sellest ma ei küsinud, aga hädaoht, veel üks öö siin mööda saata, sundis mind lõpuks teele asuma. Hüüdsin veel kord õige tungivalt Bellot, siis — siis ma lahkusin . . .

Jutustajat oli vallanud sügav ärevus. Tükk aega vaikus ta.

Mina ootasin, et ta jutustuse lõpetaks. Kui see ei sündinud, küsisin, kuidas asi edasi arenes.

Tema vastas peaaegu kärsitult, et lugu õieti lõpul on.

„Ja teie ei näinud vaest koera enam?“

„Ei . . . Sestsaadik oli möödunud enam kui kuus nädalat. Järgmisel pühapäeval pärast seda sündmust läksin ma jälle sinna üles, seekord juhi seltsis. Pidime tõusma peaaegu mäeharjani, et sealt alla saada kohani, kuhu Bello jäänud. Meie leidsime mäekäpi, aga koerast mitte jälgegi. Kõik otsimine ja hüüdmine oli ilmaaegu! . . .“

„Ja nüüd võtate ometi jälle koera mäele kaasa?“

„Jah, leidsin looma, kes Bellole väga sarnaneb. Aga hädaohtlikkudele mägedele ma temaga ei lähe. Ainult kergematele võtan ta kaasa. Ja ütlen teile, head koerad tunnevad suurt lõbu mäerünnakutest . . .“

Meeleliigutus rõõvis ta häälelt uuesti kõla. Ta vaikus ja silitas oma Flokerlit. Siis võttis ta ajalehe ja hakkas lugema. See oli ühe nädalalehe vana number.

Ma kohtasin seda kurba meest mõniaeg hiljem uuesti. See juhtus Vorderkar-hütis. Küll paistis mulle, et ta pea enam nii norus ei olnud kui enne. Aga kus oli ta Flokerl? Kas oli ta tema koju jätnud? Ma teretasin teda juba eemalt. Tema silmitses mind tüki aega küsivalt, siis hüüdis ta:

„Jah, teie olete küll see härra sealt Rauhenegg-hütist? No muidugi, see te olete! Kas lähete homme ka üles sinna kõrgele või talete juba sealt?“

„Homme lähen sinna; ja teie, kui tohin küsida?“

„Mina ka; siis läheme koos, kui see teile sobib?“

„Olen nõus!“

Me istusime laua juure. Ma küsisin ta Flokerli järele.

„Parem küsige Bello järele!“

„Bello järele?“ hüüdsin ma rõõmsasti.

„Kas siis Bellost on veel midagi jutustada?“

Tema naeratas lõbusasti ja teatas siis:

„Umbs nädal aega pärast meie koosviibimist Rauhenegg-hütis kratsib keegi ägedasti minu ukse taga. Ma kargan voodist ja kisun, paar pahast sõna eksitamise eest suus, ukse lahti. Ja kes roomab üle läve tuppä? . . . Bello . . .“

„Tõesti!“ hüüdsin mina.

„Aga, armas härra,“ jatkab ametnik, millises seisukorras! Kui kondihunnik. Hiilguseta silmil vaatas ta mulle otsa, ja vedas üht jalga järele. See oli minu armas, ilus Bello!“

„Ja leidis nüüd enese asemel teise, Flokerli!“

„Ütlen teile, temal oli õigus; ta oli tõesti haavunud. Vingus ainult tasa, kui Flokerl teda vihase haukumisega teretas. Mina aga tõstsin ta voodisse ja katsin ta kinni. Siis sõi ta piina ja sõi hiljem liha niipalju kui soovis. Jah, ja isegi saia lasksin ma talle pagari juurest tuua. Bello sai kõigega valmis. Ta oli hirmsasti nalginud. Ja selle juures silmitses ta mind vahetpidamata oma ustavate silmadega kurvalt, et ei osanud jutustada, mis temale kõik juhtunud. Ei tea, mis ta kõik pidi läbi elama! Lõpmata vaevaga oli ta vististi tee mäele tagasi nuuskinud ja sealt jälle tee alla leidnud — teisi pole see võimalik. Ja kuidas ta all orus võis kerjata. Mäejalalt on minu juure ju kiirrongiga kahe tunni tee.“

„Ja ta toibus varsti?“

„Seda küll, aga nüüd ütlege mulle: kas usute, millises kohmetuses ma olin oma kahe koeraga? Flokerlit ma ära anda ei

raatsinud, Bellot veel vähem. Temal on ju vanemad õigused. Ja minu väike korter linnas.“

„Mis te siis tegite?“ küsisin ma.
Ta naeris.

„Jätsin nad mõlemad omale. Esiti olid nad küll üksteisele kadedad. Nüüd valitseb rahu.“

„Aga lubage, kus nad siis on?“

„Kodus — linnas. Mul on nüüd uus penenaine, kes koeri armastab. Ja nende käsi käib hästi. Kui ma ronin hädaohtlikkudele mägedele, siis ei võta ma neid kaasa, kergematel käikudel saadavad nad mind. Teate, ma ei saa neile seda lõbu keelda, sest nad tunnevad sellest suurt rõõmu. Ainult üles jääda ei taha neist kumbki. Ja lõpuks — meilegi mitte!“

25.000 dollarit.

Prantsuse kirjanik **Maurice Dekobra.**

Côte de la Manche ühes palasthotellis juhtus mulle kummaline seiklus. See hotell seisab, ütleme, Dinard'i ja Dieppe vahel ja teda külastatakse elavalt.

Tol õhtul jõin ma terrassil sherryt ja mõtlesin järele maailma loomise müsteeriumi üle, silmitsedes silmade eest mööduvaid tähti, mis oma kuldseid nimesid kirjutasid üö mustale võlvile.

Mind äratas mu astronoomilistest vaatlustest õrn hää, mis minu taga sosistas:

„Vabandage, härra!“

Ma vaatasin taha. Keegi noor proua, kel elfenbeinikarva, hõbedaga tikitud mantel seljas, ilus brünnett daam tumeroheliste silmadega, vaatas mulle pooleldi kutsuvalt, pooleldi arglikult otsa. Ta seletas ruttu:

„See küll ei sobi sugugi, et teiega räägin, mu härra, ilma et teid tunneksin. Kuid on juhtumeid, kus tuleb kõigist eelarvamistest üle astuda. Ja mina olen praegu sellises seisukorras. Teie võiksite mulle teha suure meeleheha, mu härra. Kas võin teiega arvestada?“

„Muidugi, armuline proua. Kas kaotasite kaardimängus?“

„Oh ei! Sellest pole juttu. Seletan lühidalt. Olen lahutatud, mu härra, ja mu raha on peaaegu otsas. Mina annan siin palasthotellis sel suvel välja oma viimase raha, lootusega, et leian rikka mehe, kes mu vabastab minu pahast seisukorrast. Vaadake, minu asi on täbar. Usun, et olen selle mehe, selle haruldase linnu leidnud — sel hetkel mängib ta kasiinos. Tema on dollaritega lõhkemiseni varustatud ameeriklane ja silmitseb mind juba nädal aega suure huviga. Ainus asi, mis mind rahutuks teeb, on see, et ta võiks uskuda, et olen kergemeelne naine. Nukuke, Teie mõistate? Sellepärast

ütlesin talle, et olen abielus, et ma oma mehega sugugi läbi ei saa, et mu mees mind sellegipärast siinvarsti külastab. Teie tulite autoga, mu härra. Lubage, et teid tutvustan sellele ameeriklasele oma mehena ja käskijana. Mängige seda osa — silmanähtavana — ja ma vean kihla, et mu kosilane juba mõne päeva jooksul jõuab otusele. Ma panen kõik kaalule — emba kumba, ta kas tõmbub diskreetselt tagasi või palub mind mu mehest lahutada lasta, et siis temaga abielluksin. Ma palun teid, mu härra, aidake mind. Ma olen alles rikkumata naine, kes teie peale loodab, et võiksin oma elu jälle üles ehitada.“

Mis peab nii liigutavale palvele vastama? Aitame üksteist.

„Armuline proua,“ ütlesin ma naeratades, „rõõmuga annan ma teile oma käe, mis veel täitsa vaba on, ja loodan siis, et meie lühike ühendus, meie meetafüüsilik abielu, kui nii tohin ütelda, teid aitab üht eelarvamistega koormatud meest ümber pöörda.“ —

Esitlemine sündis keskööl palasthotelli baaris. Olin vahepeal kuulnud, et minu nimi esiotsa on Claude Lebonis ja et minu naine ja mina elame Pariisis Rue des Belles Feuilles 121.

„Mr. Claude Lebonis, minu mees — mr. Andrev Goldsmith,“ esitles ilus brünnett, kelle ristinimi oli Griséle, mind graatsiliselt.

„Rõõmustan väga, mr. Goldsmith,“ ütlesin ma surudes jänki kätt, kes pealegi oli väga sümpaatline härra. „Griséle ütles mulle, kui lahke te olete tema vastu olnud. Ma tänan teid selle eest.“

„Palun, seda pole ju tarvis nimetadagi.“

Vastutuleliku mehe osa meeldis mulle väga. Andrev pakkus coaktaili, pakkus Magnum extry dryd. Tegime maha, et nad

lähemal päeval oma autoga sõidutan välja maale. — —

Me einetasime kolmekesi hotellis. Andrev läks aeda tuttavaid teretama. Grisèle sosis-
tas:

„Armas härra, teie olete ingel! Kõik läh-
heb hästi. Tunnen, et Andrev minust palju
enam lugu peab, sestsaadik kui ta mind
tõesti arvab abielus olevat. Jätke meid hil-
jem metsas neljasilma alla.“

Sõnakuuleliku abielumehena saatsin ma
nad teelahkmeni. Seal peatusin ma ja ütlesin:

„Minu armas Grisèle, usaldan sinu mr.
Goldsmithi hoole alla. Seniks lähen ma
metsa seeni otsima.“

Ma kadusin tihnikusse. Olin kaasa võtnud
Mc. Villiam James'i Pragmatismi tasku-
väljaande, millega tahtsin aega veeta. Kella
viie paiku arvasin parajaks auto juurde ta-
gasi minna. Teekäänakul märkasin Grisélet
ja Andrevi tiksteist kaelustamas. Ma kõha-
tasin kõvasti, ja kui nemad olid omanud
süütud näod, hüüdsin ma lõbusasti:

„Siin metsas pole ainustki seent. Kõik
mu vaev oli ilmaaegu.“

Sõitsime tagasi palasthotelli. Grisèle ja
Andrev istusid minu taga. Nägin peegli-
st, et nad tiksteist suudlesid. — —

Järgmisel hommikul otsisin ma Grisélet
ilmaaegu terrassilt. Uksehoidja andis mulle
kaks kirja. Uudishimulikult ma avasin esi-
mese ja lugesin:

„Minu armas härra!

Ma tänan teid südamest teie väärtusliku
ja lühikese abi eest. Andrev palus minu
kätt. Sõitsime täna hommikul vara minema.
Olen nii rõõmus. Teie, armas härra, ärge
unustage, palun, kunagi, et olete tült naist
aidanud teha õnnelikuks. Grisèle.“

Ma avasin teise kirja ja lugesin:

„Dear Sir!

Olen armunud teie prouasse. Viin ta ära.
Aga kuna iga kahju heategemist nõuab, siis
leiata siit tšeki 25.000 dollarile. Südamest
tervitab teid Andrev Goldsmith.“

Ma olin üllatatud, tundes krabisevat
tšekki käes. —

Ja nüüd, mu daamid, mis teeksite minu
asemel? Kas pean sellele ameeriklasele ta
tšeki tagasi saatma, seletades, et ma seda
vastu ei võta ja sugugi Grisèle mees ei ole?
Aga see hävitaks Grisèle õnne!

Kas pean tšeki rebitama tagasi saatma,
seletades, et ta minu naise võib omale pi-
dada ilma tasuta?

Või pean selle 25.000 dollari eest ostma
ilusa kaelakee ja selle saatma oma möödu-
nud väikesele naisele?

Koer hulub...

Ed. Vöhrmann.

*Koer mul hulub õudset õues,
öö on vaikne, kumab kuu.
Süda tuksub kurvalt põues,
läbi hinge kaib — uhuu!*

*Pea tal püsti taeva poole,
nagu miskit paluks ta,
miskit armu kurbusloole,
armu halastusega. —*

*Keda kutsub, leinab taga,
keda ära saadab ta?
Kes küll minema peab, aga
seda ei või teada ma!*

*Öö on vaikne . . . taevas sina,
tähed säravad seal sees.
Kes meist kaob? Ehk vast mina,
tema haige peremees?!*

*Süda tuksub kurvalt põues;
öö on vaikne, kumab kuu . . .
Koer see hulub ikka õues,
läbi hinge käib — uhuu!*

Ussisaar.

Helveetsia kirjanik **Stephan Georgi.**

Leekivkuumalt põletas India päike ja ajas meestel, kes enestele läbi dshungli vaevaga teed mürdsid, läigi nahast välja.

Kaks eksinut olid nad, kes püüdsid tihnikust pääseda ja jälle inimeste hulka jõuda. Nad kuulusid ekspeditsiooni, mis Kalkuttast oli maa südame suunas teele asunud. Koidu algul, kui ümbruses kõik alles magasid, oli doktor Gibson laagri lähedal märganud noort tiigrit. Teda oli vallanud jahilust. Ta kahmas oma troopikakübara ja püssi, äratas vana Bhahati, oma india teenri, keda talle Kalkuttas kui kõige usaldustväärivamat soovitatud, ja hakkas looma taga ajama.

Tundide kaupa olid nad rännanud risti ja rästi. Gibson oli visa hingega ja ei tahtnud saagist milgi tingimusel ilma jääda. Küll soovitas indlane temale aeg ajalt ikka jälle ettevõttest loobuda ja tagasi pöörduda, tähendades, et nad viibivad hädahohtlikus kohas, kus eksimine kerge, kuid Gibson jatkas kangekaelselt oma teed. Aga kõik ta otsing oli ilmaaegu. Ja nii oli siis saabunud, mida indlane ennustanud — nad olid eksiteele sattunud.

Tee muutus aegamööda künklikeks. Mustendavana ja kõrgena seisis nende ees paks põlismets.

„Peame pisut pulkama,“ ütles Gibson ja võttis moonakoti. Indlane jäi seisma, pani käe silmade kohale, vaatas metsa poole, siis ümberringi ja jälle metsa poole. Ta nägu oli muutunud tõsiseks. Vaikides istus ta maha. Viimaks, tüki aja pärast, küsis ta silmi tõstmata:

„Mispärast tahtsid sa tiigrit tappa, sahib?“

Tusaselt tõstis Gibson silmad. Kas pidi see olema etteleide?

„Mispärast sa seda küsid?“

„Seepärast et tean, et see ei olnud üks jahilust, ka mitte kavatsus inimesi murdjast vabastada, vaid — viha!“

„Viha?“ küsis Gibson imestades.

„Jah, sahib. Ei leidu maailmas suuremat võimu vihast. Eluolevuste viha eluolevuste vastu. Viha on see, mis terved rahvad hävitab raua ja tulega, viha on see, mis inimesele inimese vastu kätte surub relva, viha, mis tiigri lõuad verehimus paneb ila jooksmata, viha, mis puud ajab üles päikese poole kasvama, kuni nende lehed ja oksad varastavad nende all kasvavatelt vähematelt puudelt päikesevalguse, nii et nad närtsi-

vad ja kuivavad. Viha, sahib, on maailma esimene mõte; tema on maailma ehitanud ja tema ta ka jälle hävitab.“

„Ja seda kuulma peab tulema Indiasse?“

„Jah, sahib. Küll on viha kodumaa kõikjal; kel silmad on nägemiseks, võib teda näha, kus ta iial seisab. Aga sinu kodumaal on temale ümber pandud kirju mantel, et ta huvitavat nägu ei nähtaks; temale on välja mõeldud teised nimed ja ta on üle võõbatud lubjaga, mida teie nimetate kultuuriks. Siin aga, Indias, pole veel olemas kõikekatvat loori, siin elutseb viha ta algkujul. Siin luurab ta siledas nahas ja hirmsais käppades; siin luurab ta rohus ja peitub puujuurte all või ka ussikuul; siin tõuseb ta surmava auruna soodest, peidab ennast lõhnavates, kirjudes lilledes, mis kannavad hukku oma nuppudes. Viha, sahib! Suur viha!“

„Miks sa mulle seda jutustad?“

Indlane vaatas temale otseti silma.

„Seal eenal, sahib, seda põlismetsa kutustatakse „usside saareks“. Teist teed meil ei ole. Me peame sealt läbi minema!“

Vaikides läksid nad teele ja jõudsid varsti ürgmetsa äärde; suured taputained keerlesid puutüvede ümber, hargnesid ja tekitasid läbiminemiseks võimatu tihniku.

Miljonid putukad lendasid parvedena ümberringi, mõned ahvid kiikusid okstel ja kirjude papagoide kisa löikas õhust läbi. Tuuleõhku polnud. Paksuna ja raskena tõusis õhk. Ja keset seda sündimise ja kadumise kaost roomasid, põgenesid, keerlesid maod ja ussid, hallid, mustad, hõbedakarva sädelevad . . . Hiiglakaanid kleepusid puutüvedel ja püüdsid endid meeste kehade külge imeda. Valged skorpionid, kelle kihvt inimese poole tunni jooksul tapab, roomasid ringi.

Mingisugune taputaimedeks rippus just Gibsoni pea ees. Ta kahmas sellest kinni, et teda kõrvale kiskuda. See aga käänleb libedasti kui angerjas tema peost läbi ja kaob padrikusse.

Kokkupigistatud hammastega jätkati teed. Viimaks, pika vaeva järele, jõudsid nad väikele lagendikule ja tõmbasid hinge. Eemalt kajas nende kõrva vihane turtsamine.

„Sahib!“

Gibson tõmbas püssi õlalt. Eemal, teisel

pool, seisis panter, silmad vihast veripunased. Gibson pani püssi palgesse, kuid indlane võttis ta õlast tasakesi kinni. Ja nad said hirmsa vaatamängu nägijateks. Panter tõmbus turtsudes küüru. Tasakesi, ettevaatlikult ringles tema pea kohalt puu otsast alla suur madu. Lähemale ja lähemale tuli ta, ja äkki napsas ta alla ja haaras pantriil kaelast kinni. Pantri suust tuli mõirgus, ta viskus üles, purustas sabaga ümbruse põõsad, kündis küüntega maa üles ja keerles meeletumas vihas. Ent madu oli temast kõvem; mässis enda ta keha ümber ja pigistas selle kokku, kuni pantri viimane jõud kadus ja ta elutult maha kukkus.

Gibson noogutas ükskõikselt pead; tema pilk langes rotitaolisele loomale, kes tüki maad temast eemal istus. Tüki aega istus loom liikumata, siis vilistas ta tasakesi ja hüppas edasi. Üks uss tahtis kiiresti põgeneda, ent see oli juba hilja. Rott löi oma hambad vingerdava ussi pähe ja tappis ta.

Indlane noogutas pead.

„Mungo on usside vihaseim vaenlane. Ei leidu maailmas looma, kes ei langeks mõne teise looma hävitava viha ohvriks.“

Nad jäid laagrisse. Indlane oli üles teinud väikese tule. Päike loojenes. Vähemgi videvik ei valmistanud pimedusele teed. Kõik kirevus, rohelus ümberringi muutus

Noored kutsikad.

„Teise viha päästis meid,“ ütles indlane tummalt. Siis osutas ta päikesele, mis juba lääne poole kaldus: „Võimatu on edasi minna; meie jõud on otsas ja päike hakkab looduma. Muud nõu meil ei ole kui siin uut päeva oodata.“

„Ei — edasi!“ hüüdis Gibson. „See koht on kole!“

Oli möödunud kaks tundi ja ikka veel tungisid mehed sellest hirmsast õudusriigist läbi. Ikka enam ja enam rauges nende ramm. Kui viimaks nende ette kerkis uus suurem lagendik, vajus Gibson väsinult kivile.

„Me peame siia jääma, sahib,“ otsustas indlane ja otsis silmadega soodsat laagrikohta.

äkki mustaks varjuks, siis oli öö käes. Öö luurava surma maal.

Vaikides istusid mehed. Nende silmad puurused tarretusse, tinaraskesse, rõhuvasse pimedusse. Paksud putukaparved laskusid madalale tule kohale. Monotoonselt kõlas nende tasane sumin. Ja selle hulka kajast aegajalt susistav hääl, mis mõnikord kostis kui õrn viletoon . . . Ussid!

Niiskesumbunud kõdunemishais heljus õhus. Gibsoni rind töötas raskesti, ta närvid olid palavikus, ta veri vasardas soontes, ja ta kõrvad kohisesid. India öö!

Indlane ulatas talle pruuni kuuli.

„Söö, sahib, ja maga! Mina valvan!“

Gibson sõi pilli ära. Ta kehla raskenes ja varsti uinus ta magama.

Kui indlane ta jälle äratas, oli juba hommik käes.

„On aeg, sahib. Söö, mis meil veel on, ja jatka teed!“

Indlase häääl kõlas kummaliselt raskesti ja õõnsalt.

Gibson silmitses teda tarretult.

„Miks räägid sa ainult minust ja mitte enesest?“

Indlane naeratas pisut ja osutas oma jalgale. See oli kõvasti paistetunud. Ühes kohas oli seal väike, must rõngas.

„Kobra, sahib. Olin ise süüdi. Ta vahetis mind, ja kui teda nägin, tõmbasin jala ehmedes tagasi. Siis sähvas ta edasi ja hammustas.“

Ta tõstis silmad.

„Ma kartsin, sahib, ja unustasin vaid hetke aega vihkamise — see oli minu surm.“

Sõnad ei tulnud Gibsonil suust. Ruttu otsis ta oma rohukarpi, aga indlane tõrjus käega.

„Ei aita enam. Jäta ja põgene! Mine tagasi inimeste riiki; mina lähen nirvaanasse.“

Ta jäi vait. Ta silmad klaasistusid, huuled muutusid sinisteks. Aga ta suu ümber seisis vaikne naeratus.

Surm kobra läbi on valutu ja kerge.

Minuteid seisis Gibson liikumata, mõt-

teta, tundeta. Alles kui papagoid metsas hakkasid kriiskama, ärkas ta. Ta vaatas ringi. Padrik, tilnik, ei muud kui lohutamatu ürgmets. Ja tema üksipäi, juhita, kaasalaseta.

Ta pilk suundus maha. Seal lamas kobra, kelle indlase nuga pärast hammustamist oli läbi löiganud. Ta astus kannaga surnud loomale, kuni see oli vormitu mass. Ta huultel oli valge vaht.

Veel heitis ta lühikese pilgu oma ümber, siis tormas ta edasi. Ei ta vaadanud enam tagasi, ei paremale ega pahemale poole, ainult eemale siit! Ta rebis taputaimed eest, lõikas katki nende kõvemad harud. Kähisev ägin kajas ta rinnast; ta nägu ja käed olid verised.

Enam kui tund oli juba möödunud. Nagu joodik vankus ta edasi ega märganudki, et mets harvenes, päike heledamaks muutus, ürgmets jälle lahenes dshungliks ja dshungel pikkamisi lagedaks, kõrgemale tõusvaks maaks. Vaevalt taipasid ta meeled, kui kuulsid inimeste hääli; tuttavaid hääli samast ekspeditsioonist, kellest ta oli lahkunud ja kes oli teel Dardjillingisse.

Temale tuldi vastu ja küsiti talt ehmedes, kust ta tuleb.

Nüüd vaatas ta klaasistunud silmil enese ümber.

„Põrgust!“ ägas ta.

Ja kukkus siis minestades maha.

Kumma?

Austria kirjanik **Karl Lütge.**

Dietrich Nisseni kalurikoht asus järves väikesel saarel. Kui Nissen läks maale kalu müüma, kui ta arsti tõi või pidi kalmeid rohtusid ostma — ikka pidi ta sõitma üle pahura järve. Elu oli raske.

Suvel kauples ta enda tihti maale sulaks. Aga talvel viibis ta oma perekonnaga saare vangistuses.

Täna sõitis Nissen oma abikaasa seltsis üle järve emale vastu. See oli mõni aeg elanud linnas tütre juures, aga tööpuuduse üldine viletsus peletas ta sealt tulema ja ta oli palunud, et poeg ta oma juurde võtaks. Nüüd sõitis Nissen temale vastu.

Teretamine oli lühike, liialdatud tundejavalduseta, nagu see lihtsate tööinimeste huures harilik on. Noor naine ütles mõne ea sõna. Siis istuti paati.

„Ilm on paha, nagu näib,“ kurtis vana eit, kui nad kitsas paadis istet võtsid.

Keegi ei vastanud. Oldi paha ilmaga harjunud.

Rahulikult sõudis Nissen. Ema istus tema ees, tüüril asus Nisseni naine. Veest tõusis külmus. Vana eit sulges minutiks silmad.

Siis rebis järsk, vali, tume toon Nisseni aeru sügavasse vette, nii et paat kõikuma hakkas.

„Müristab?“ küsis noor naine imestades. Ta istus julgesti paadis.

„Sõuame maale tagasi!“ hüüdis ema kartlikult.

Teine kõuekärगतus kiirustas neid. Nissen sõudis kiiresti. Torm tõukas tagant. Vesi, mis veel praegu olnud selge ja sügavroheline, pritsis vahutades paadi ümber.

Ameerika eestlased saavad kodumaale.

12. augustil tõj aurik „Suomi“ tagasi Eesti 14 ameerika eestlast, kes juba kauemat aega olid viibinud võõrsil. Paljud nendest kavatsesid jääda kodumaale, sest ka kuulsal dollaritemaal on teenistusvõimalused muutunud kiitsaks ja raskeks. Meie pildil grupp saabunud eestlasi Vasakul (x) hra Preast, New-Yorgi Eesti haridusseltsi end. esimees, (xx) pr. Teearu, tema seljaiga sportlane härra Teeoru, kes võistles Ameerikas suure eduga ja tõi sealt kaasa hulga esimesi auhinde. New-Yorgi politseidlem saatis hra Teearuga, kes teatavasti on politseinik, eesti politseile mõned kumminuiad ja ameer. politseiniku vihmamanilli.

Sügisepiksed polnud just aruldased, aga nüüd heidutas see paadisõlilijaid ometi. Järvepind oli äkki hakanud lainetama ja kõigutas väikest paati nii raskesti, et noorel naisel raske oli kurssi saare poole hoida.

„Tüüri maale tagasi,“ manitses ema, ja noorik hüüdis samuti: „Jah, maale jõuame kergemini!“

„Minugipärast,“ urises Nissen.

Torm möllas neile maa poolt vastu ja ajas nad jälle järvele tagasi. Nissen koondas kõik oma jõu ja suutis paadi ikkagi kaldale sõuda.

Äkki tõusis hirmus tuulehoog. Lained kasvasid ja kiskusid paadi põhja. Just kalda ääres.

Kajasid karjatused.

Nissen, hea ujuja, nägi naisi vees rabelevat: ema ja naist.

„Kumma pean ma päästma?“ mürises kui kõu ta kõrvus.

Kumma?

Ta nägi nelja tõstetud kätt: ema ja naise käsi.

Kumma?

Mõne sekundi viivitas ta. Siis päästis ta asendamatu naise, kes ta rasket eluteed alles kolm aastat jagas ja talle vajalik oli, laste pärast, kelle ta temale sünnitanud ja keda vaja oli kasvatada.

„Ema tõi ta kaldale laibana.“

„Dietrich,“ nuuksus noorik laiba juures.

Mees seisis vapustatuna ja vaatles osavõtmalt inimesi, kes voolavas vihmas appi ruttasid ja laiba minema kandsid. Tahtetult järgis ta ja ei teadnud, mis sündis. Ta nägi kaht inimest vees — mitte kaht võõrast — vaid kaht armast inimest, kellest talle üks sama armas oli kui teine: ema, kes talle elu andnud, ja naine, kes talle lapse sünnitanud . . .

Ema, kellele ta kõik võlgnes, laskis ta uppuda — naise aga päästis ta! Ta mõtted tiirlesid tundide kaupa ühe ja sama ümber, ta oli surra lasknud emal—emal!

Kuna noorik peagi toibus, näis Nissen selle hirmsa teadmise piina all kokku varisevat, et ta oli oma ema mõrtsukas!

„Mina olen ju sul alles! Sinu lastel on ema! Oleksid sa päästnud ema, siis oleksin mina surnud ja sul puuduks naine ja su lastel ema! Mõttele oma lastele . . .“

Viimaste aastate raske häda ja puudus mässasid Nisseni veres ning ajus. Tugev, töörõõmus mees varises äkki kokku koorma all, mis arusaamatu hirmus saatus tema peale veeretanud. Ta kehasse tekkis palavik, ta viidi haigemajja, lootusetu haigete osakonda, kus viibisid inimesed, keda eluvõitlus maha visanud ja elu välja sülitanud.

Ema maeti väikesele kalmistule, Dietrich Nissen ei teadnud midagi sellest. Tema elas lootusetult oma kannatustes. Perekonna ülespidamise koorem lasus vaprana nooriku õlgadel. Sellegipärast käis ta tihti maakonnalinnakeses ja tundis mehe pärast muret.

Keegi uus haiglaarst, keda see asi, vastandina oma eelkäijale, kõvasti huvitas, lubas paluvale noorikule ta toitjat tagasi anda. Tema esitas noorikule küsimusi:

„Kas teie mees teab, et teie ämm on maetud?“

„Ei. Tema elab usus, et õnnetus veel nüüd sama sündis. . . .“

„Hm. Hea küll. Küll näeme!“

Noorik lahkus. Arst läks haigesaali.

„Ma tulen teie ema surmavoodi juurest,“ algas arst.

Nissen nagu kohkus.

„Ta on siis tõesti surnud?“

„Jah. Aga arstlise järelevaatuse järele mitte surnud uppudes, vaid südamerabandusse, mille ta sai sel hetkel, kui torm paadi ümber paiskas. . . .“

Nissen kordas neid sõnu. Ka arst kordas neid. Ainult suure vaevaga hoidis haige ennast püsti.

„Siis — oli minu ema. . . .“

„Jah, ta oli juba siis surnud, kui vette kukkus. Ja teie oleksite teda võinud ainult surnult päästa.“

Kuna Nissen enam midagi ei vastanud, siis kummardus arst, kindel olles oma targale rohule, haige kohale. Ja kuuldes väsinu sügavaid hingetõmbeid, tõusis ta rahulolles ning läks oma kabinetti kirjutama postkaarti, milles ta noorikule saarel teatas, et ta mees Dietrich Nissen on päästetud.

Kuningas Midas.

Vana-Greeka saaga.

Kuningas Midas oli omal ajal rikkaim mees. Veel suurem tema rikkusest aga oli ta ahnus. Ta soris oma varandusi hommikust õhtuni, laskis kuldraha ja kuldnõusid päikese käes hiilgada ja tundis nende nägemisest rõõmu; ta oli mõttest, kuidas kulda ikka veel rohkem omandada, nii täidetud, et ta südames enam ei leidunud ruumi armastusele oma rahva vastu ja ta enam mingisugust rõõmu ei tundnud suurtest, ülevatest mõtetest. Sellepärast vihastasid jumalad ja otsustasid teda karistada.

Kui ta ühel õhtul jälle istub oma varakambris ja kalleid asju loeb, seisab ta ees äkki võõras noormees ja küsib:

„Kuningas Midas, sa oled kõige rikkam mees Greekamaal, aga kas oled ka kõige õnnelikum?“

„Seda ma arvan!“ vastas kuningas Midas uhkesti.

„Kas oled sa ka nii õnnelik, et sul enam ei ole midagi soovida?“ küsis võõras taas.

„Seda just mitte!“ vastas kuningas Midas viivitades.

„Võid avaldada ühe soovi saatusele,“ ütles võõras. „Soovi, mida ihkad, ja see soov läheb täide!“

„Tõesti?“ ütles Midas säravail silmil. „Ma soovin, et kõik, mida puudutan, saaks kullaks!“

„Hea küll,“ ütles noormees, „mine magama, ja kui sa hommikul ärkad, on su soov täidetud.“

Ütles ja kadus.

Kui kuningas Midas hommikul ärkab, näeb ta, et ta padjad ja vaibad, mis õhtul olid puhtast lõuendist, nüüd näisid olevat puhtast kullast kujutud. Ta tõuseb ja võtab

voodisambast kinni: sammas on kullast. Ta jookseb akna juure ja tõmbab eesriided eest, ja juba on need raskest kullast. Ta riietub ja ta riided muutuvad kullaks, aga jäävad pelmeteks ja paenduvateks. Üliõnnelikuna läheb ta magadistoast vanni; teel sinna puudutab ta palee seinu ja marmoritreppe ja vaata, nad kõik muutuvad säravaks, sädelevaks kullaks.

Kui ta veel oma marmorivanni on asetanud kuldvanliga, tahab ta kastuda jahutavasse vette, aga kui ta seda sisse astudes jalaga puudutab, muutub vesi sulakullaks. See vesi andis ta kehale küll järele, kuid puhastust ja jahutust ta ei andnud; ja mõtiskledes läks kuningas jälle kuldastmeid mööda üles.

Siis läks ta einele. Ta sõrmed muutsid kõik nõud, mis ta ees laual seisid, ja laua enese ja tassi, mis ta suu äärde tõstis, kullaks. Kui ta aga healõhnalist jooki oma jänutsevate huultega puudutas, muutus seegi kullaks.

Ja sama sündis iga toiduga, mista suhu pani; see oli nii lõunaajal ja õhtul, ja teenijate imestavate silmade ees ta ei saanud rahuldada oma isu ega kustutada oma jänu, vaid nägi oma ees naljasurma.

„Oh häda mulle,“ hoigas ta, „millise jõleduse ma tegin! Oleksin ma ometi vaeseim päevatööline, keda tükk leiba kosutab ja sööm värsket vett karastab!“

Vaevalt oli ta need sõnad ütelnud, kui jälle tema ees seisis too võõras noormees, kes teda eile külastanud.

„Noh, kuningas Midas,“ küsis ta, „miks nii kurb? Kas ei ole su soov täide läinud? Kas võim, mis sulle andsin, ei mõjunud?“

„Võta see õnnetu võim minult,“ palus Midas. „Tahan anda kõik oma varanduse vaestele!“

Ja nii see sündiski. Sest päevast saadik

oli kuningas Midas täitsa teistsugune. Ta oli lahke, helde ja küllalt nii tark, et oma südant enam ei riputanud kulla külge.

Saatuse teed.

Saksa kirjanik **V. Hehlen.**

4

„Tegin juba, kallid Dobrov. Kui ta jälle tõepoolest raha näppude vahele saab, miks peaksin siis ta enese vaenlaseks tegema? Sest kui tal on midagi, on ta suurmeelne. Jätke siis areteerimiskäsk esialgul rahulikult mappi, lähen siit kohe advokaat Giersbergi juure, et talt nõu pärida, kuidas tulevikus esineda.“ Ta võttis kübara ja kulunud, puuvillase vihmavarju ja läks lühida teretusega sama kiirelt toast nagu oli tulnud.

Pead raputades vaatas kohtupristav talle järele. „See on mees, kel on vähemalt kaks miljonit varandust! Kas usute tõepoolest, härra doktor, et see Hartenbusch pärib oma naise varanduse?“

„Kui puudub testament ja lähedaid sugulasi ei ole, kindlasti! Kuid öelge mulle: mis asi on see, mis sel väikesel härral on Hartzenbuschiga õiendada?“

„See on vekslinõudmine viieteistkümneme tulaude marga suuruses; pantimaine ei andnud tagajärgi ja nüüd pidi härra Hartzenbusch võlavande andma.“

„Advokaat Giersberg esitab kaebajat?“

„Jah, härra doktor!“

Neuhäuser tõusis. Teda näis huvitavat mingisugune mõte, sest tal oli äkki sama kiire, kui väikesel härral.

„Jumalaga, härra Dobrov,“ ütles ta. „Te teate, mis huvi mul on asjas. Kui juhuslikult veel midagi tähelepanuväärset teada saate, mis asjaga on ühenduses, palun teid tungivalt seda mulle viivitamata edasi anda.“

Veerandtundi hiljem astus Ervin oma ametisõbra doktor Giersbergi büroosse. Nagu oodata, võeti ta kohe jutule. Mõlemate advokaatide vahel oli pikem kõnelus.

Lahkumisel ütles Giersberg veel: „Jätke kõik minu hooleks, armas ametisõber; tagan teile, et Kalisch kõigeaga on nõus. Kuid peate väga kaval olema, kui sellest rebasest Hartzenbuschist midagi välja meelitada tahate. Ta on üks neid inimesi, kes kõigeaga hakkama saavad. Igatahes soovin teile teie kliendi huvides parimat edu.“

Neuhäuser sõitis kohtuhoonesse ja lasi

end teatada kohtu-uuriija Satorile, et saada sellelt luba oma kliendiga kõneleeda. Talle lubati Helenet tunnistajateta näha.

Kui ta oli kartnud, et leiab neiu mee-
leheites ees, siis tõendasid viimase välimus ja ülalpidamine vastupidist. Helene oli küll kahvatu ja väsinud, kuid rahulik. Ta esimene sõna oli küsimus isa järele, ja kuna advokaat võis anda kaunis soodsa teate, hakkasid ta silmad tänulikult särama.

Kuna kongis oli ainult üks tool, olid mõlemad seisina jäänud, lahutatud üksteisest laua läbi. Ja kuna advokaat asetas Helenele küsimusi, vaatasid nad üksteisele kindlalt ja sügavalt silmadesse.

Selgelt ja kindlalt vastas neiu kõigele, mis Neuhäuser teada soovis. Iga ta sõna oli piiramatu usalduse tõendus advokaadi vastu ja kõneles rahust, millega ta ootas lähenevaid sündmusi. Neuhäuser imetles julgust, millega see õrn, noor olevus kandis hirmsat saatuselööki, ja ta rõõmustas seesmiselt, et juhus just tema oli määranud neiu kaitsjaks.

Kui ta kõik oli kuulnud, mis talle näis tähtis, ja kui neiu ta küsimusele oli kinnitanud, et tal põhjust vangla üle kaebamiseks ei ole, ütles Neuhäuser: „Ma ei või teile täna veel lubadusi anda, preili Hermening, kuid olen kindel, et õnnetu eksitus, mille ohver Te olete, selgituse leiab. Juhin teie asja nagu oleksite mu — mu õde.“

Helene ulatas talle üle laua käe ja peen puna, mis tõusis ta põskedesse, tegi ta näo veel veetlevamaks. Neuhäuser tundis kiusatust neiu kätt suudelda. Kuid talle meelistus õigel ajal koht, kus nad olid, ja peale lühidat lahkumissõna koputas ta kiirelt kongi uksele, mis väljaspoolt avati, ja ta lahku sügavaima inimliku ahastuse süngest majast.

8.

„Olge tervitatud, halastamatu seaduse-
mees! Kas tunnete mind veel?“

Kohtupristav Dobrov, kes parajasti kor

raldas oma akte igapäiseks ringkäiguks, tarvitses heita ainult ühe pilgu kõrgekasvulisele ja väga elegantselt riietatud härrale, et anda vastuseks:

„Muidugi tunnen teid, härra Hartzenbusch. Oleme üksteist küllalt tihti näinud. Mis toob teid täna minu juure?“

„Tulen teilt teateid pärima, sest ma ei taipa seda lugu. Mul on tume aindus, et see auväärt Kalisch mind löksu tahab meelitada. Kirjutasin talle üleeile ja küsisin, kas ta loodetava päranduse tõttu soovib loobuda kõikidest sammudest mu vastu, kui tulen isiklikult asja õiendama. Sellepeale vastas ta mulle telegrafiteel jaatavalt. Kaks tundihiljem aga sain teise telegrammi üleskutsega, et ilmuksin kohe peale päralejõudmist tähtsaks läbirääkimiseks advokaat doktor Neuhäuseri juure. Mis on mul temaga tegemist?“

„Kes oli telegrammile alla kirjutanud?“

„Doktor Giersberg, kes aitas meie ühist sõpra Kalischi selles veksliprotsessis minu vastu. Pidasime siiski paremaks jaamast algul selle juure minna, kuid ta ei võtnud mind vastu ja bürooülem teatas, et asi eilsest saadik doktor Neuhäuseri käes olevat. Ma ei tea, mis see peab tähendama, ja arvasin, et teie ehk vanast sõprusest mulle seletust anda võite.“

Dobrov kehitas õlgu. „Kahju“, ütles ta, „kuid ma ei tea muud, kui et härra Kalisch eile mu juures oli ja mulle ülesandeks tegi arreteerimiskäsku teie vastu esialgul tagasi võtta. Ses suhtes ei ole teil siis midagi karta.“

„Noh, see on juba midagi. Kuid mulle ei meeldi, et ses asjas nüüd uue advokaadiga tegemist on. Mis mees on see doktor Neuhäuser? Tunnete teda isiklikult?“

„Jah, üsna hästi. Võin teile kinnitada, et teil oleks võinud halvem õnn olla. Ta on väga armastusväärne ja human härra.“

„Rõõmustab mind. Temaga võib siis kõneleda, ilma et karta oleks, et ta igast sõnast teeb lingu?“

„Minu arvates eileidu maailmas usaldusväärilisemat inimest. Kuid peate vabandama, härra Hartzenbusch, olen tööga ülekoormatud ja aeg on tungiv.“

„Muidugi! Oleks kuritegu, kui tahaksin teid teie inimsõbralikus tegevuses segada. Kui mu selts teile ei ole vastumeelne, lähme koos. See teeks mulle rõõmu.“

Kohtupristav ei protestinud ja nad läksid. Kuid nad olid ainult mõned sajad sammud teinud, kui ametnik seisma jäi.

„Pea teiega siiski jumalaga jätma, härra

Hartzenbusch. Siin on mu juukselõikaja, kelle juures lasen igal hommikul oma habet ajada.“

Elegant härra heitis pilgu juuksekunstniku ärile, mille ees nad seisid. Ja kuna ilus vaateaken lasi oletada kena sisseseadet, ütles ta: „Võiksin sedagi kaasa teha, sest mu habe on täna ka ajamata. Edasi!“

Kuna nad astusid koos juukselõikamise ärisse, arvas Dobrov, kes saatja viimaste sõnade juures tahtmatult veel kord selle nägu oli vaadelnud: „Mulle puutub alles nüüd silma, et oma Henriequatre habeme ära ajada olete lasknud. Leian, et ta sobis Teile paremini kui siledaks põetud nägu.“

„Maitseasi! Tunnen aastaid lähenevat, kus pannakse rõhku nooruslikule välimusele.“

See oli viimane sõna, mis nad vahetasid, sest kumbki võeti eraldi habemeajaja selli poolt käsile.

Hartzenbusch astus esimesena jälle tänavale. Ta vaatas taskukella ja viipas sõduki, et sõita Neuhäuseri juure.

Ebameeldiv tunne, mis tal oli olnud, hahitus kiirelt noore advokaadi küsimuse ees.

Neuhäuser teretas teda äärmiselt viisakalt ja ta välimus sarnanes nii vähe halastamatu vastase omale, et Hartzenbusch tööpoolest võis loota, et kokkulepe kergelt sünnib.

„Advokaat Giersberg saatis mind tähtsaks läbirääkimiseks teie juure,“ ütles ta. „Kas tohin paluda, et teatate mulle selle aine?“

„Arvan, et teil ses asjas on juba oletusi, härra Hartzenbusch. Mu ametisõber Giersbergil on praegu nii palju tööd, et palus mind oma mandandi nõusolekul Kalischi asja teie vastu käsile võtta.“

„Nii, nii. Uskusin, avameelselt öeldud, et asi oli lõpetatud mu kirjaga härra Kalischile ja selle vastutelegrammiga.“

„See ei ole nii. Võlausaldaja on küll valmis teile edasilükkamisega vastu tulema, kuid ainult siis, kui annate tagatise, et määratud tähtajal võla tasute. Lasin teid oma juure paluda, et selle tagatise nõutamise asjus teiega kõnelda.“

„Selle tagatise võin ma anda. Mu nii kurval viisil surnud abikaasa sai hiljutise pärandusega kaunis suure varanduse ja see varandus on tema surma silmapilgust peale minu oma. Ma ei või ette arvata, kui palju aega võtab vormaliteetide õiendamine, kuid olen nõus teile kirjalikult tõendama, et tasun härra Kalischile kõik, niipea kui saan oma päranduse.“

„See oleks kena ja rahuldaks kahtlemata

mu mandanti, kui tal ei oleks päranduse asjas kahtlusi. Teie ja teie abikaasa vahel oli ju lahutusprotsess käimas?"

"Muidugi. Kuid see protsess ei olnud kuigi kaugemale arenenud. Juristile ei ole tarvis öelda, et mu naise lahutuskaebus ei puuduta mu pärimisõigusi."

"Mitte otsekohe. Kuid on rohkem kui tõenäolik, et teie abikaasal neil oludes ei olnud soovi, et teie ta surma puhul ta varanduse päriksite. Peate olema sellepärast ette valmistatud, et ta testamendis on teisi otsustanud."

"Võin anda teile kindla seletuse, et sarnast testamenti üldse olemas ei ole. Mu abikaasa ei olnud sellele mõelnud."

"Te arvate nii. Et teie aga kuudeviisi kadunuga läbi ei käinud, ei või te teada, mis ta sel ajal tegi ja otsustas. Pealegi on ehk lähedaid sugulasi elus, kes tulevad enne teid."

"Ka see oletus ei ole õige. Mu abikaasal ei olnud veresugulasi elus."

"Härra Hartzenbusch, kas see ei ole ek-situs?" küsis doktor Neuhäuser. "Uhte sugulast on teie abikaasa surmapõhjuse uurimust tihti nimetatud."

Teine tegi imestunud näo.

"Ja kes see oleks?"

"Õigusnõunik Mülner, kes viimasel ajal tihti teie abikaasat külastas."

Hartzenbusch raputas pead. "Tal ei olnud sarnast sugulast. Kuid arvan teadvat kes see arvatav õigusnõunik on. Mu abikaasa oli mitmes suhtes väga umbusklik, kuid teiselt küljelt oli tal naissoo juures kaunis tavalik nõrkus end kõiksugu sharladaanidest hurmata lasta. Nagu ta haiguse puhul meelsamini ämmaemanda või nurgaarsti juure läks, kui et oleks otsinud õppinud arstilt abi, nii usaldas ta ka õigusasjus rohkem nurgaadvokaate kui õigusteadlasi. See õigusnõunik on kindlasti sarnane nurgaadvokaat."

Neuhäuser tahtis vastata, kuid teda segas koputamise uksele ja tema hütide peale astus üks kirjutajatest sisse, kes talle ulatas vaikides sedeli. Advokaat oli vaevalt pilgu paberile heitnud, kui kiirelt üles tõusis.

"Peate mind silmapilguks vabandama, härra Hartzenbusch," ütles ta. "Mind ootab tähtis asi. Kuid palun mind siin oodata, sest olen arvatavasti juba viie minuti pärast tagasi."

Külaline kummardus viisakalt ja Ervin astus eestuppa.

"Te kirjutate, et teil on tähtis teade mulle," pööras ta suure põnevusega kohtu-

pristav Dobrovi poole, kes ootas eestois. "Ma ei või teid oma vastuvõturuumi juhataada, kuid kui lähme läbi koja mu magadistuppa, oleme seal seganatud."

Ta läks tähendatud teel ees ja sulges hoolikalt toa mõlemad ukсед, enne kui tuli ametniku juure tagasi.

"Laske kuulda. Olen suures põnevuses."

"Usun tõepoolest, et asi on tähtis, härra doktor. Leidsin niimetatud õigusnõunik Mülneri."

"See on igatahes tähtis uudis. Kuidas see nii ruttu korda läks?"

"Kõige imelikuma juhuse abil: nägin teda peeglis."

"Peeglis?" küsis Ervin imestunult. "Kuidas pean seda mõistma?"

"Teie ei või seda muidugi mõista, härra doktor. Kuid ärge naerge mind välja, kuigi asi teile näib veider. Nii siis, lühidalt: Õigusnõunik Mülner ja surnud proua Hartzenbuschi mees on üks ja sama isik."

"Kas teie ei eksi, härra Dobrov?" küsis Neuhäuser üllatunult.

"Ei, peate kohe kuulma, kuidas saladuse jälgile tulin. Tunni ees ilmus see Hartzenbusch minu juure, et teie üle teateid pärida. Lääksime koos tänavale. Ma ei märganud ta juures mingisugust sarnadust õigusnõunikuga. Kuid kui tahtsin habemeajaja juure minna, tuletas Hartzenbusch eneselt meele, et ta ka peaks eneselt habet ajada laskma, ja astus minuga koos ärisse. Istusime selg selja vastu, kuid võisin selgesti näha suures peeglis enda ees härra Hartzenbuschi nägu, kes samuti istus samase peegli ees. Ja seal juhtus midagi veidrat. Olin võtnud ühe naljalehe lehitseda. Kuid kui juhulikult üles vaatasin, vaatas mulle selle mehe nägu just niiviisi otsa nagu tol õhtul trepil. Ja see sündis nii. Habemeajaja sell oli härra Hartzenbuschi seebitanud. Paks seebivaht tekitas ta välimuses sama muutuse nagu ümarik, valge habe, mida ta tookord kandis. Näis nagu oleks ta äkki kakskümmend aastat vanem ja sarnadus oli nii silmatorikav, et olen valmis mõlema mehe identiteedi kohta vannet ära andma."

"Kui teie oletus oleks õige, oleks see igatahes kõige imelikum juhus, mis ialgi on selgitanud saladuslikku kuritegu. Kuid ärge pange pahaks — mu pähe see veel täielikult ei mahu."

"Ma ei oleks seda ka võimalikuks pidanud, härra doktor, kuid asi on nagu ütlen. Pange Hartzenbuschile valge paruk pähe ja ümarik, valge habe ette ja esitlege teda

siis preili Harmeningile. Vean kihla, et ta silmapilk kinnitab, et see on õigusnõunik Mülner.“

Dobrovi kõne oli nii kindel, et advokaadi kahtlus ikka rohkem kadus. Mõtlisult jalutas ta toas ringi. Siis oli ta otsus tehtud. Ta peatus kohtupristavi ees ja ütles: „Kas võite ohverdada veel pool tundi omast ajast, härra Dobrov?“

„Mul on õigupoolest vähe aega, härra doktor, kuid kui peate seda tarvilikuks, võtaksin vastutuse ajaraiskamise eest enese peale.“

„Teie võiksite ehk õiglusele suurt kasu tuua. Teie leid on äärmiselt tähtis, kuid on vaja ettevaatlikku ja osavat esinemist, et mõrtsukat tabada. Arvan, et seda asja ei tohi kohtuuri ja politsei hooleks jätta. Härra Hartzenbusch on juhuslikult mu vastuvõturuumis —“

„Teadsin seda, härra doktor, ja ruttasin sellepärast teie juure.“

„Hüva — ma loodan, et mul õnnestub tast välja tuua, ikas ta oli tõesti too saladuslik külaline. Kuid vajan tunnistajat selleks jutuajamiseks. Palun teid sellepärast kõrvalruumis pealt kuulata. Too uks seal viib väikesesse tualetiruumi, kus väheses tähelepanu juures kõik selgesti kuulda võib, mis kõneldakse mu töötoas, sest vaheuks riietamisruumi ja kõnetoa vahel puudub ja avaus on eesriidega kaetud. Kui astute võimalikult tasa sisse ja vait olete, ei märka Hartzenbusch teie lähedust, teie aga võite tarbekorral kinnitada ta ütelnute sisu.“

Ettevaatlikult avas Neuhäuser ukse ja viipas ametnikule sisse astuda. Siis pööras ta ise teisel teel kõnetuppa tagasi, kus külaline oli veetnud aega vaskpistengute mapi vaatlemisega.

„Vabandage, et lasin teid oodata, härra Hartzenbusch! Olen jälle teie teenistuses ja hoolitsesin, et meid ei segata. Nii siis lühidalt: Kardan, et härra Kalisch käesolevatel oludel enam vastutulelik ei soovi olla.“

Teine ei suutnud varjata oma ehmatusi.

„Ta lubas seda ju telegrammis.“

„Ekstsiikudel eeldustel antud lubadus võib tagasi võetud saada. Talle on vahepeal selgunud, kui nõrgad on teie pärimislootused.“

Hartzenbusch oli püsti karanud. Äge rahutus ei lasknud tal enam istuda. „Kui Kalisch murrab oma sõna ja mind võlavande andmisele sunnib, hävitab ta mu tulevikulootused,“ hüüdis ta ärevalt. „Olin kuni abimehe näitleja ja loobusin sellest kutsesest ainult oma abikaasa soovil,

et teistel kutsealadel õnne katsuda. Kuid mu süda kuulub veel tänapäev teatrile. Kavatsesin rahaga, mille pärin, asutada direktsiooni. Mehele aga, kes on andnud võlavande, ei anna ametivõimud kontsessiooni.“

„See on kahetsemisväärne teile, kuid ma ei või olusid muuta, kui teie ei saa tõendada, et pärite tõepoolest. Mu klient on minuga ühel arvamusel, et teie abikaasa määras oma varanduse teistele isikutele.“

Mõtlemata sellele, et sarnane ülalpidamine advokaadi büroos on ebakohane, hakkas Hartzenbusch ruumis edasi-tagasi jalutama. Ta oli nähtavasti suures seesmises ärevuses ja heitles mingisuguse otsusega. Lõpuks ütles ta: „Hüva — usaldan teie vaikimist: kogu lahutuslugu oli ainult komöödia. Teadsime, et mu abikaasa vana tädi sureb ja et mu abikaasa ta varanduse saab. Et päästa seda varandust mu võlavandajate käest, tahtsime end lahutada lasta. Meie vahekord ei kannatanud sugugi selle otsuse pärast, sest mu abikaasa armastas mind endiselt.“

„See näitab asja igatahes teises valguses, kui võite seda tõendust kinnitada. On teil ehk midagi kirjalikku teie abikaasalt, mis võiks olla teie teadete tõenduseks?“

Hartzenbusch heitis advokaadile tigea pilgu. „Teie kahtlused ei ole mulle meelitatavad, härra doktor. Kuid on võimalik, et täidate ainult oma kohust ja et mul ei ole õigust end haavatud tunda. — Ei, mul ei ole midagi kirjalikku, sest meie ei olnud üksteisega kirjavehetuses ja sarnaseid asju ei panda paberile.“

„Siis ei või teie ka teada, kas teie abikaasa vahepeal meelt ei ole muutunud.“

„Seda tean ma siiski kindlasti. Sest olin temaga — peaaegu ta elu viimase päevani isiklikus läbikäimises.“

Advokaat naeratas kahtlevalt. „Kuigi elasite kaugel, härra Hartzenbusch? Andstage, see ei ole usutav.“

„Noh, arvan, et kaugel nii suur ei olegi. Tegin viimasel ajal peaaegu igapäev reisi, kuna mu abikaasa mind tihti näha soovis.“

Neuhäuser naeratas ikka veel. „Mu armas härra Hartzenbusch, miks vaevate end sarnaste juttudega? Mu mandant naeraks mind lihtsalt välja, kui seda talle kordaksin.“

„Teie ei peagi seda kordama. Sest see, mis teile ütlen, jäägu meile kahele. Ja kui teie omal vael mu asjale pikendust muret seda ei saa, ei ole sel jutuajamisel üldse mõtet.“

„Ma võiksin seda siiski teha, kuid — “
 „Teie ei usu mind? Ja mispärast mitte, kui tohin küsida?“

„Kuna teid ju ometi keegi nägema pidi — passija näiteks või see noor neiu, kes teie abikaasat mõnikord külastas.“

„Tulin alles õhtu pimeduses, kui passijat kohal ei olnud. Ja noor neiu — noh, noor neiu on mind mitmel korral näinud.“

Ta ütles seda viivitades, nagu oleks tal raske seda väljendada. Ja ta silmad puhkasid luuravalt Neuhäuseril.

Noor advokaat aga ilmutas esimest korda elus näitleja annet, millest ta ise ei olnud teadnud. Nagu taipaks ta aegamööda asjade koosseisu, ütles ta naerdes, kui oli külalisele mõned sekundid näilikult arusaamatult otsa vaadanud: „Siis olite ehk ise too saladuslik õigusnõunik, kes andis teie abikaasale ta lahutusprotsessis nõu? Muidugi, teile kui endisele näitlejale pidi see maskeraad väike asi olema. Siis ei ole ka ime, et vana härrat seni asjatult on otsitud.“

Ta esimeste sõnade juures oli Hartzzenbusch liigutuse teinud, nagu tahaks ta end ägedalt sarnase oletuse vastu kaitsta. Kui ta aga nägi, et advokaat võttis asja ainult humoristlikult ja et ta väljavaated kokkuleppe asjus paranesid, kui ta seda oletust kinnitab, ei katsunud ta enam salata.

„Te olete õieti arvanud — see olin mina. Kuid see jääb meie vahele, eks? Kuna ajalehed saladuslikust külalisest nii palju on kõnelenud, ei tahaks ma heameelega avalikult tunnistada, et etendasin sarnast, veidi viletsat osa.“

„Imestan ainult, et selle osa läbi viia suutsite. Kas teie ümbruskonnast keegi midagi ei märganud?“

„Peale mu abikaasa ei tundnud keegi saladust.“

Advokaadi rind tõusis sügava hingetõmbega. Nüüd oli silmapilk käes, mil tuli anda otsustav löök.

„Siis peate küll teadma, kas teie abikaasa tegi testamendi või mitte. Sest olite ju veel ta elu viimastel tundidel ta juures.“

Hartzzenbusch jahmatas. „Päev enne ta surma — arvate te?“

„Ei, ta surmapäeval. Miks tahate seda salata, mis võib tunnistajate läbi tõendatud saada?“

„Tunnistajate läbi? Kuidas pean seda mõistma?“

„Noh, arvatavat õigusnõunikku nähti tol ennelõunal proua Hartzzenbuschi juurest tulevat.“

„See ei ole tõsi. Sellest ei seisnud lehes

midagi. Lugesin teateid väga tähelepanelikult.“

„Sellest, mis juhtus eilsest saadik, ei tea lehed veel midagi. „Kuid sain sellest juhuslikult kuulda ja võin teile teatada, et ajalehtede artiklite põhjal teatasid end kaks naist naabrusest, kes nägid surmapäeva ennelõunal tolle õigusnõuniku välimusega vana meest majast tulevat. See on üks neid uusi tunnistusi millele kohtu-uuriija annab nii suure tähtsuse.“

Hartzzenbusch oli silmapaistvalt värvi muutnud. „Ja teine tunnistus?“ küsis ta kahtlevalt. „Kas on tal tegemist selle õigusnõunikuga?“

„Endastmõistetavalt. Teatas end veelisik, kelle juurest ta ostis koogid ja vahukoore, millega hiljem mürgitati teie abikaasa.“

Neuhäuser teadis, et mäng oli julge, sest need tunnistajate lood olid õhust võetud. Ja kui ta ainult sammu liig kaugele oli läinud, kaotas ta parandamatult. Kuid ta kriminalistiline leiutusanne oli talle õige tee kätte juhatanud ja seda nägi ta rahuldustundega nii äkki kitsikusse aetud mehe ägedast tuksatusest, kes hirmsa ärevuse saagina ta ees seisis.

„Kus teatas end see müüjanna?“ ütles Hartzzenbusch vaevalt.

Ja nüüd julges Neuhäuser viimast. „Siin muidugi. On endastmõistetav, et teie ei toonud maiustusi teisest linnast kaasa, millega tahtsite viisaka abielumehena oma abikaasat rõõmustada.“

Hingeldades töötas endise näitleja rind. Ta võttis mõlema käega toolitoest kinni, millele end toetas, ja ütles alles veidi aja pärast: „Peate mulle töötama, et ühelegi inimesele edasi ei ütle, mis teile teatasin. Ma ei taha üldise kõne alla sattuda. Ja teatasin seda teile ametisaladuse katte all, härra doktor, millele pööran teie erilise tähelepanu!“

Neuhäuser tõusis ja läks ukseavause juure, mis viis tualetiruumi. Ta lõi eesriide kõrvale. „Mu vaikimine aitab teid vähe, härra Hartzzenbusch,“ ütles ta kõrgendatud häälele, „sest see härra kuulis kõik ja ei ole vaikima kohustatud.“

Silmapilgul, mil Hartzzenbusch nägi kohtupristavi üle läve astuvat, teadis ta, kuidas asjad seisis. Ja seni määratu jõupingutusega mahasurutud ärevus muutus kirglikuks vihaks. „Olen lõksu meelitatnd!“ karjus ta. „Olete viletsad närud ja kaabakad. Võtan kõik tagasi. Teadsin kohe, mis kavatsite. Ja lõbustasin end muinasloo jutustamisega.“

„Selle üle annate kohtu-uurijale aru, härra Hartzenbusch,“ ütles Neuhäuser rahulikult. Ja siis, avades ukse kirjutajate tuppa, hüüdis ta: „Tooge kohe kordnik või koguni kaks. Õelge ametnikkudele, et asi seisab kardetava kurjategija kinnivõtmises.“

Nagu ärritatud metsloom kargas Hartzenbusch advokaadi poole. „Andke tee vabaks!“ möirgas ta. „Laske mind välja! Mul ei ole himu teie hullumeelsete kujutluste ohvriks saada.“

Ta tahtis teist kõrvale lükata, et välja pääseda. Kuid ta oli noore advokaadi kehajõudu alahinnanud ja pealegi ei olnud tal ühe, vaid kahe vastasega tegemist. Nagu raudkruvid haarasid kohtupristavi käevareid ta pealmisest kehast kinni ja mõne asjatu vastupanukatse järele loobus ta igast edaspidisest vastuhakkamisest.

„Laske mind lahti,“ ägas ta äkki hääletult. „Ma ei pane enam vastu. Tehke minuga, mis ise tahate.“

Advokaadi viipel vabastas ametnik vangi ja Hartzenbusch, kes näis äkki murtud, vankus mõned sammud tahapoole ning langes siis raskelt toolile. Ta nägu oli tuhakarva ja ta jooned lõdvad ja moondunud, nii et ta sel silmapilgul ka ilma näitleja kunstiteda sarnanes raugale.

„See on häbiväärt tegu,“ pomises ta. „Te meelitasite must välja, mis keegi teada ei oleks saanud. Mis olen teile teinud, et mind hävitada tahtsite?“

Neuhäuser tundis peaaegu midagi nagu kaastundmust õnnetu vastu, kuid ta mõtles Helenele ja ta nõrkus mõõdus kiirelt.

„Tegin, mis käskis kohus,“ vastas ta külmalt. „Kui tegite oma tunnistuse, ei teadnud te vist, et seisate tolle õnnetu, noore neu advokaadi ees, kes teie kuriteo pärast istub vanglas.“

„Teie olete ta kaitsja? — Ah, ma lollpea! Ja ma usaldasin teie ausat nägu.“

Advokaat ei vastanud enam. Ta jäi ukse juure seisma, valvates vangi hoolsalt pilkudega. Kuid see istus lõdvalt ja apaatiliselt ja sõnagi rääkimata istmel, kuni ilmusid kordnikud.

Nad tundsid advokaati ja kui see neid palus omal vastutusel meest, kes näis raskes kuriteos süüdi, järgmisse jaoskonda toimetada, tulid nad sellele palvele seda meel samini vastu, et Hartzenbusch ise vastu ei pannud. Õnnetu oli nähtavasti igast lootusest loobunud.

Kuriteo kordasaatmist salgas ta esimesel ülekuulamisel kindlasti, kuid asjaolud olid nii raskendavad talle, et vabakslaskmisest juttugi ei võinud olla. Ta süü ei olnud veel tõestatud, kuid Helene süütus oli tõendatud juba sellega, mis Hartzenbusch advokaadile oli öelnud, sest kohtu-uurijal oli ainult tarvis aega tähele panna, et tulemu-sele jõuda, et Helene ei võinud olla proua Hartzenbuschi mõrtsukas. Oli kindel, et õnnetu naise abikaasa saatuslike kude maiustustega alles siis korterisse oli tulnud, kui Helene juba oli teel kohtupristav Dobrovi juure. Nii ei võinud tema see olla, kes mürgitas proua Hartzenbuschi vahukoore abil. Ja ta jutustus sellest, kuidas ta oli saanud tuhandemargalise, võitis sellega nii palju tõenäolikkust, et teda ka varguse kahtluse pärast kauemini vangis hoida ei võidud.

Ta lasti veel sellepärast samal päeval vabaks ja Ervin Neuhäuser viis talle selle õnnestava teate.

Ta tuli nüüd tihti Harmeningi lihtsasse korterisse, et teatada uudistest Hartzenbuschi ülekuulamises. Ja ühel päeval tõendas juba ta rõõmus nägu, millega ta astus üle läve, et ta toob head. Hartzenbusch oli lõpuks ometi mõistnud, et ta seisukord on lootusetu, ja oli täieliku tunnistuse ära andnud.

Ta oli oma naise elu peale hammast ihunud, kuna see poolehoiust hoolimata, mida tundis mehe vastu, viimast ta võlgadest vabastada ei soovinud. Õnnetu naine oli talle jutustanud ka sellest inimsõbralikust teost, millega oma noore sõbranna rasket hädast oli päästnud, ja sellega kadus viimane, nõrk kahtlus Helene suhtes.

Kolm rõõmsat ja südamest liigutatud inimest istusid ühel õhtul Harmeningi korteris ja kui Helene üleolevas tänumeeles veel kord mehele käed vastu sirutas, keda ta pidas oma päästjaks, ei rahuldunud Ervin sellega, et need väikesed, pehmed käed tugevasti pihku võttis, vaid ta tõmbas neiu oma rinnale ja suudles õrnalt ta huuli.

Vana mees, kes jäi üllatunult lävele seisma, kui tagasi tulles silmas ootamatut pilti, vaatas niiskete silmadega noorele paarile, kes üksteise kaenlas puhkas. Ta südame viimane, igatsetud soov oli täitunud ja ta teadis, et kui ta kord enam tütre üle valvata ei saa, see siiski on kaitstud tugeva ja truud mehe hooldest.

(Lõpp.)

Tõtt ja nalja.

Suvenuinasjutt.

Ungari kirjanik Karl Lovaszy.

1.

Telegramm.

Grand-hotell Balaton. Balatonkonnatiigis.
Sooviksin, et viiskümmend õilsat ameeriklast suve teie juures veedaks. Lovaszy.

2.

Tungiv telegramm.

Lovaszy, Budapest.
Direktor teel teie juurde isiklikult rääkima sõitnud Grand-hotell Balaton.

3.

„Tere hommikust. Minu nimi on Weiss Balatonkonnatiigist. Olen Grand-hotell Balatoni direktor.“
„Väga rõõmustav.“
„Tulin isiklikult teiega läbi-rääkimist pidama, sest teie telegrammist selgus, et viiskümmend ameeriklast soovivad meie juures suve veeta.“
„Ütelge, on teil seal palju konne.“
„Mitte ainuski. Palun ise sinna tulla ja veenduda.“
„See on liig kallist.“
„Maksame teile reisirakulud sinna ja tagasi! See on ju endastmõistetav.“

4.

Ma jõuan Balaton-konnatiiki. Mind saadetakse Grand-hotell Balatoni kaunimasse tuppa.
„Kuidas kuulsin, olla ilm siin väga tujukas. Neli päeva on ilm ilus, kolm päeva aga mässab maru ja sajab.“
„Mitte märkigi! Palun proovige ise ja veetke nädal aega siin. Õpite siis ka meie toitumist.“

5.

Tore ilm Platteni järve kaldal. Mugav elu kõik kaheksa päeva. Tore eine. Ennelõunat päikesepelus. Tore lõuna. Pärastlõunat paadisõit, õhtul maitsed õhtusöök. Öösel täiskuu.

6.

Kaheksas päev. Direktsioon saadab mu vaksali. Rong hakkab liikuma. Direktsioon lehvitab taskurätikuid.

7.

Tundmata härra tuleb minu juurde kupeesse.
„Minu nimi on Braun. Palun teid südamest, astuge lähemas jaamas rongilt maha.“
„Mis jaam see on?“
„Balatonsääseküla. Olen Balatonsääseküla Tsentraal-hotelli direktor.“
„Balatonsääseküla? Võin juba arvata, kuidas seal sääsed inimesi piinavad.“
„Mitte sugugi! Palun ainult rongist lahkuda ja katsete teha. Meil on ilusamad toad ja ka toit on parem. Oleme selle juures ka odavamad. Palun katsetage ka meil. Kümme päeva on teil kõik prii. Ma ei mõista ka, mispärast armuline härra soovivad, et viisküm-

mend Ameerika suvitajat just Konnatiiki peavad minema?“

„Mina ei soovi seda sugugi, kuid näeksin seda vaid meelsasti.“

„Ja seda te meelsasti ei näeks, et need viiskümmend ameeriklast tuleksid Sääsekülla?“

„Sellegi vastu ei oleks mul midagi.“

Rong peatub. Konduktor hüüab:

„Balatonsääseküla.“

Meie astume rongist välja; õietit tirib hotellidirektor minu sealt vägisi välja.

8.

Balatonsääseküla on veel ilusam kui Balatonkonnatiik. Toad on paremini varustatud, toredamad, toit parem. Balatonsääseküla järvekallas on otse lõbuga nauditav ja kaunim kui kusagil mujal.

9.

Kümme päeva hiljem.
Braun saadab mu rongile. Ostab mulle pileti kuni Budapestini. Hüüab mulle kupeesse:
„Nüüd, palun, aga ka kindlasti mulle need viiskümmend ameeriklast saata!“
„Millised ameeriklased?“
„Need, kes suvituskoha otsivad.“
„Mina ei tea üheski ameeriklasest midagi.“
„Mis te ütlete?“
„Telegrafeerisin ainult, et see mulle väga meeldiks, kui viiskümmend õilsat ameeriklast sõidaksid Balatonkonnatiiki. See on ju õieti iga hea ungarlase soov, et ikka enam ja enam välismaalasi tuleks mõnesse ungari supelkohta!“ —
Enne kui asjal oli mõnesuguseid tagajärgi, ärkasin ma unest. Ja hõõrusin uniseid silmi. Oli see aga ka kummaline unenägu! Aga väga hea idee. Inimesele võivad sellised head ideed tulla ainult unes. Pealegi pole mul suvitamise jaoks ainult krossigi. Tahan seda katsuda. Ja ruttan viibimata telegrafikontorisse.

Oi, oi!

Proua Mägimaal on külalised. Kümneaastane Liisi aitab emal teed serveerida. Keegi külaline ütleb:

„Noh, armas laps, oled nüüd juba suur neiu ja aitad emakest tee andmisel.“

Liisi: „Ja pärast veel kah.“

Külaline: „Pärast veel kah?“

Liisi: „Jah. Kui külalised on lahkunud, siis loen veel hõbelusikad üle.“

Shoti majaproua

tuleb kööki, kus tüdruk parajasti nõudepesemist lõpetab,

„Ütelge, Mary, kas olete ka hambaorgid puhtaks pesnud?“

„Jah, armuline proua, siin nad on: pestud ja kuitatavad!“

„Aga siin on neid viis? Kas ei annud ma teile neid seilse välja?“

„Andsite küll seitse. Aga armuline proua ütlesid, et meile õhtul külalised tulevad, sellepärast kütsin kahe orgiga ahju!“

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjanikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnakkõltes: Kõlmatu:

Aastakäik	1922 a. Kr. 7.—	Kr. 5.—
1923 a.	9.50	7.50
1924 a.	9.50	7.50
1925 a.	9.50	7.50
1926 a.	9.50	7.50
1927 a.	9.50	7.50
1928 a.	9.50	7.50
1929 a.	9.50	7.50
1930 a.	9.50	7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest.

Tallinnas, Mõürivahe tä. 16,

Telefon (2)12-53,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

RAHULOLEVUS!

Talla kiire kulumine sünnitab tõsist peavalu nii hästi autokummide müüjaile kui tarvitajaile. Äkilised paigalt võtmised ja peatused ja järjest kasvav sõidukiirus nõuavad uusi väärtusi autokummide taldade alal. Seepärast, ükskõik kui võrd rahul olete olnud seni esimese järgu kummide kulumisega, uus **Miller** sügavhambuline kumm peab vastu veel kauem. Temal sõidate tunduvalt rohkem kilomeetreid kui mõne teise kummiga, et tald kuluks siledaks.

Tallinna ladu:

Heinr. Lagus,

Mõürivahe t. 16, Laenu-panga majas,

üks B Telefon (2)12-53.

10 aastad kultuurtööd

Ligi kümme aastat juba — järjekindlalt ja püsivalt — varustab ainulaadiline rikkalik ja oma kõrgele ülesandele ustav

ajakiri „ROMAAN“

Eesti laialdasi rahvakihte parima lugemisvaraga, nagu romaanid, novellid, jutustused ja luule, maailma kuulsamate ja loetavamate kirjanikkude loomingusalvest.

Ligi kümme aastat juba — alati endise hoole ja usinusega — jätkab avara ilmavaatega

ajakiri „ROMAAN“

1922. avastatud ülesande täitmist, olla Eesti laiadele rahvahulkadele teenäitajaks kõigisse kirjandusliikidesse ja esindada seepärast kõiki teguvõimsaid ja loomevõimelisi kirjanikke — kirjandusliku voolu ja poliitilise meelsuse peale vaatamata.

Ligi kümme aastat juba valvab rahvalik

ajakiri „ROMAAN“

et ta keel oleks ilus, rahvalik ja hoiduks võimalikult ülimoodsusest ja keelelistest veidrusest.

Nii on ja jääb

ajakiri „ROMAAN“

eeskujulikumaks

rahvaajakirjaks Eestis.